National Library 56253
Gen.Acquisitions Section
Ottawa,Ont.
K1A ON4

National Library
Bibliothèque Nationale
NOV 26 1980
NEWSPAPER SECTION
SECTION DES JOURNAUX

Second class mail registration number — 1089.

VABA EESTLANE

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

ILMUB IGAL TEISIPÄEVAL JA NELJAPÄEVAL

Nr. 86 (2721) XXIX aastakäik — Teisipäeval, 18. novembril 1980 — Tuesday, November 18, 1980 — Üksiknumbri hind 50 centi

Eesti Püssi- ja Püstoliklubile kingiti lipp

Möödunud suvine osavõtt laskevõistlusist oli medaliterohke

Toronto Eesti Püssi- ja Püstoliklubil oli möödunud reedel pidulik päev, mil neile kingitud lipp õnnistati. Samal õhtul anti laskureile üle möödunud suvel kolmel võistlusel saavutatud medalid ja diplomid. Kurjalikult hindamata.

Õhtu pidulik osa algas lippude sissetoomisega, kus uue õnnistamisele toodava lipu kõrval olid klubiga lähedaste Spordiselts „Kalevi" ja T.E. Võitlejate Ühingu lipud.

Avasõna ütles T.E.P. ja P. esimees V. Kana,

märkides et nende organisatsioonide senist tööd on hinnatud, aga et see töö veelgi edukam oleks, selleks on klubile kingitud lipp.

Lipu statuudi kohaselt tuleb lipp enne õnnistada ja ta palus seda teha pastor kapten T. Nõmmikul, kes õnnistas selle kõigi laskesportlaste ühendavaks sidemeks.

Pärast õnnistamist andis juhatusliige U. Sõrra lipu üle Eesti Vabariigi aupeakonsulile I. Heinsoole, kes selle pidulikult klubi esimehele V. Kanale üle andis.

V. Kana ütles lipu vastuvõtmisel: **„Võtan selle lipu vastu, et meie järeltulijad selle alla koonduksid, kuni see lipp vabale kodumaale viiakse".**

Siis kutsuti ette lipu tegijad M. Lilleberg, O. Rannamäe ja prouad Sõrmus ja Holmberg, kes olid lipu kavandanud ja valmis teinud. Neist kohalolevaile kahele esimesele anti üle lilli.

„Estonia" kolmekordne kvartett laulis dr. R. Toi juhatusel J. Aaviku „Hoia, Jumal, Eestit" ja M. Härma „Veel kaitse kange Kalev".

Järgnevalt kapten A. Tinits pidas lühema kõne laskespordist, mis kahjuks pole Kanadas eriti populaarseks saanud, kuna on vaade, et vaid kurjategijad kasutavad relvi. Ka ei huvita kanada ajakirjandust laskesport,

kuid vaatamata sellele on see siiski olemas ja eesti klubi on tegutsenud üle kümne aasta.

Tänavu on võetud osa kolmest võistlusest. Klubil on kaunis laialdane kava. Haavlipüssidega harrastab sporti jahimeeste klubi. Uuemal ajal on raskusi laskurelva kandmiseks loa saamisega, ainult klubide juurde registreeritud liikmed võivad relva omada, kuid tuleb siiski paar korda aastas ka laskmas käia. Kavatsus on noortele laskmist õpetada, kuigi kanada ühiskond seda ei soovi.

Auhindade väljaandmist toimetas laskekohtunik J. Reinoja ja kõik kohal olijad medalimehed kutsuti ette, misjärel V. Kana kõneles lühidalt eesti laskespordi ajaloolisest olemusest.

Kuigi kodumaa vallutati jäi vabadusesse pääsejaile eesti laskurite vaim ja nüüpea kui vabaduses oldi, olid ka võistlusrelvad jälle käes.

Kolmel võistlusel saadud medalid näitavad, et eesti laskurid on olnud edukad. Kuna kodumaal kuulus medalite üleandmine sõjaväe staabile, siis annab need täna võitjaile üle E.V. aupeakonsul I. Heinsoo.

I. Heinsoo alustas kuldmedalitega, järgnesid hõbe- ja pronksmedalid, A. Kaasik, kes on Soome padrunitehase esindaja Kanadas, andis 1000 padrunit noortele laskureile, et nad laseksid ainult kümneid.

Tervitusi tõid T.E.V.Ü. esimees H. Kivi. Ta ütles, et kuigi meid pagulasi peetakse vaimurelvadega võitlejaiks, on ka neid kes seda teevad relvaga. Ka noored on seda energiliselt teinud nagu näitavad antud medalid. Lõpuks ta avaldas lootust, et lipp jõuab kord vabale kodumaale. Tervitusega E.V.Ü. ja skautlipkond „Kalevi" poolt, keda Kanada laskurite poolt tuntakse „Estonia" nime all. Tervitaja leidis, et huvi laskespordi vastu on edasiantav eesti vanemailt vaimuvalla kaudu.

Need mehed, kes panid aluse eesti laskespordile näitavad, et järjekindlus, püsivus ja ennastohverdavus on taganud võidu.

Ta meenutas Briti Maailmariigi võistlust, mille eesti poisid võitsid üheksa korda järjest. E. Ruberg arvas lisaks, et kui laskurid valdavad eesti keelt, siis on see laskmise juures suureks eeliseks.

Aktuslikule osale ütles lõpusõna klubi juhatusliige R. Marley, märkides, et kuigi täna oli palju kulda ja hõbedat liikumas, on selle taga seisnud suur ja pidev töö. Enamus medalisaajaist on selle oskuse saanud viimase 14 aasta jooksul, mil klubi on tegutsenud. Klubi praegune liikmeskond on üle 100. Ta meenutas eesti laskmise isa kol. Siiri, kes viis eesti laskespordi maailmatasemele ja kelle vaim elab nüüdki edasi. Ta avaldas tänu klubi esimehele V. Kanale, õhtu korraldamisele kaasaaidanuile ja esinejaile.

All klassiruumis oli relvade näitus kapten A. Tinitsa kollektsioonist. See oli hästi organiseeritud näitus, mis algas Metropolitan Toronto politsei vormiriietuse ja relvadega, järgnesid jahiriistad, kuuli- ja haavlipüssid, Saksa kolmanda riigi relvad, USA relvad, Inglise ja Briti II maailmasõjaaegsed relvad.

Üks osa oli antiikrelvadest, vanim aastast 1862 eestlaetav ja teine kolm aastat noorem selle ümberehitatud tagantlaaditav tüüp.

Vana kaheraudne kukkvinnaga jahipüss, siis tänapäevased võistluspüssid, püstolikast erikaliibriliste relvadega. Kokku oli näitusel ligi 60 tulirelva ja nende kõrval ka külmrelvi. Kollektsiooni väärtus on kümne tuhande dollari ümber.

Püsside näitust külastasid ka T.E.S. Täienduskeskkooli õpilased.

Üleval saalis jätkus õhtu meelelahutuslik osa G. Iltali orkestri saatel, aga osavõtjaskond oli veelgi hõredamaks muutunud. Solist Tamara Norheim laulis dr. R. Toi klaverisaatel rahvalaulu „Kannel", A. Kapi „Sa oled mu südame suvi" ja andis lisapalaks R. Solzi „Üks unustatud maa".

Hiiu piigadest moodustatud topeltkvartett laulmas Hiidlaste Seltsi mardipeol. Vasakult Leida Pajur, Helmi Tüll, Silvi Engman, Erna Vainola, Helme Kaju, Helju Pomerants, Linde Leis ja Linda Ristmägi, nende seljataga akordionil saatev Allan Liik.
Foto: Vaba Eestlane

Kanada välisminister ründas N. Liitu Madriidis

MADRIID — Madriidis alanud Euroopa Julgeoleku Konverents on esimestel päevadel olnud Nõukogude Liidu esindajaile eriti vastumeelne ja nad on pidanud kivistunud nägudega kuulama nende vastu suunatud rünnakuid Helsingi kokkuleppe paljude punktide rikkumise pärast.

Möödunud kolmapäeval süüdistas Kanada välisminister Mark MacGuigan N. Liitu Afganistani okupeerimise ja inimõiguste rikkumise pärast. Kanada välisminister soovitas sel tugeval internatsionaalsel komisjonil kinni paidada 1975. a. Helsingis sõlmitud kokkuleppest, mis nüüdsel konverentsil tuli 35-liikmelise riikide esindajate poolt ülevaatusele. MacGuigan hoiatas eriti karmide sõnadega N. Liitu, et Afganistani invasioon on viinud ida ja lääne suhted väga madalale ja ohustab sellega detentet.

Ükskõik, mil ettekäändel see invasioon on tehtud, on internatsionaalne keskkond selletõttu tõsiselt kahjustatud ning usaldus kadunud, mis on nii oluline detente poliitika põhialuseks.

N. Liidu tegevus on otseselt vastupidine iseseisvuse võrdsuse printsiibile ja rahvaste enesemääramise õigusele.

Afganistani sündmuste vari jahendab detentet niikaua kui N. Liidu väeosad püsivad seal.

Inimõiguste osas MacGuigan rõhutas, et ükski riik, kes kirjutas alla Helsingis sellele kokkuleppele ärgu katsuga välja libistada end oma kohustustest, väites, et tal enesel on õigus otsustada oma seaduste ja määruste kohaselt. MacGuigan ütles, et N. Liit peab kinni pidama internatsionaalseist kohustusist, nagu on inimõiguste universaalne deklaratsioon.

Pöördudes konverentsi poole MacGuigan ütles, et see põhjus, miks Kanada asetab inimõiguste printsiibid ja humanitaarse koostöö nõude osavõtvaile riikidele, ei ole mitte Helsingi kokkuleppe lõpuakti tasakaalust välja viimiseks, vaid rõhutamiseks, et see dokument pidi ehitama omavahelist usaldust rahvaste vahele.

Ta lisas siiski, et ta peab suure kahjutundega ütlema, et pärast lõpuaktile alla kirjutamist,

on inimesi taga kiusatud ja vangistatud, lihtsalt nende õiguste saamiseks, mis selle aktiga kinnitati.

Viited N. Liidu pidevale dissidentide tagakiusamisele tekitasid piinlikkust kommunistlikule superjõule. 44 dissidenti on praegu N. Liidu karistulaagreis, enamus neist selle grupi liikmed, kes on protesteerinud valitsuse poolt sõlmitud kokkuleppe täitmise teostamiseks.

MacGuigani kõne sattus just ajale,

mil N. Liidu esindajate poolt anti mõista ja ähvardati konverents lõpetada juba möödunud pühapäevaks kui läänеriigid ei jäta N. Liidu kritiseerimist inimõiguste rikkumise ja invasiooni pärast Afganistanisse.

N. Liidu delegaat Leonid Iljitshov rääkis Hispaania uudisteagentuurile EFE pärast koosolekut, et „rahu vihkavad jõud" on kasutamas konverentsi maailmas uue pingelise vahekorra loomiseks.

N. Liit on katsunud konverentsi päevakorrast välja suruda inimõiguste küsimuse ja panna rõhku Helsingi kokkuleppe teistele punktidele,

kuid MacGuigani järsk kõne ja teiste läänеriikide välisministrite sõnavõtud tõid selle küsimuse uuesti foorumi ette.

N. Liit on öelnud, et see kokkulepe ei ole mõeldud võõrastele nende siseasjadesse tungimiseks, aga MacGuigan ei tunnustanud seda argumenti, kuna pidas inimõigusi suuremaks ühe riigi siseasjust.

See oli MacGuigani esimene kõne suurema kogu ees Euroopas ja sai väga suure aplausi osaliseks. Järgneval päeval kordasid ka teiste riikide esindajad samasuguste põhimõtete nõumise vajadust, süüdistades jälle ja jälle N. Liitu inimõiguste rikkumises ja invasioonis Afganistanisse.

wintario

13. novembril peetud Wintario loterii loosimisel langesid 100.000-dollarilised peavõidud pileteile nr. 011237. $25.000 võitsid piletid nr. 528010, nr. 982562, nr. 165878 ja nr. 129280. $1.000 võitsid piletid numbritega 08747, $100 numbrid 9769, $10 numbrid 972 ja tasuta piletiraamatu numbrid 05. Seekordsel loosimisel tõmmati välja veel kümme 100.000-dollarilist preemiaauhinda ja 50 $10.000 auhinda, millised numbrid on saadaval müügikohtades.

EKKT XXV AASTANÄITUS
16.—23. nov.
Peetri kiriku näitustesaales

22. nov. kell 6 õ.
PEETAKSE EESTLASTELE
VAIMULIK KOOSOLEK
Evangelistic Centre,
22 York Mills Rd. (Yonge St. allmaa-raudtee peatuse juures)
Koosolekul palutakse ka haigete eest
kõneleb eesti evangelist
ALBERT OLEMA
Kõik eestlased tere tulemast!

E. Pensionäride Klubi Torontos
Tervisvõimlemiseringi ja naislaulukoori ühisel korraldusel toimub
PÄRASTLÕUNA KOHVI
lõbusate ettekannete ja loteriiga
Eesti Maja suures saalis neljap., 4. dets. 1980 kell 2.30 p.l.
Pääsmed $4.— **KÕIGILE TERE TULEMAST!**

Eesti Etnograafilise Ringi
RAHVUSLIKU KUNSTI ÕHTU
toimub Eesti Majas, reedel, 21. nov. 1980 kell 7:30 õ.
Kavas: TAMARA NORHEIM laul
LEO ja TOOMAS SÄÄGI akordion
Etnograafilised diapositiivid
Näitused ✯ Kohvilaud ✯ Loterii
Pääsmed: $4.00 lapsed —.50c

T. E. Aiandusklubi
LOENG:
agr. J. OINUS
„EDUSAMME ja EBAÕNNESTUMISI INIMTOIDU PRODUTSEERIMISEL"
neljap., 27. nov. 1980 kell 8 õ.
Eesti Majas
KÕIK TERETULNUD!

Pärnumaalaste
LÕBUS VANA-AASTA ÕHTU
31. dets. 1980 kell 20.30
Tartu College (väike saal), **310 Bloor St. W.**
$22.50 isikult koos õhtusöögiga
Baar ✯ Tants
Laudade ettetellimine — pr. M. Pajo 277-9617 pärast kella 6 õ.

KONTSERT * BUROO
KLAVERIKONTSERT
TIINA MITT
Pühap., 7. dets. kell 3.30 pl.
Hart House, Great Hall
Pääsmed eelmüügil Eesti Abistamiskomitees ja tel. 245-1281

Toronto Vana Andrese Kogudus
I ADVENT KONTSERT-JUMALATEENISTUS
pühap., 30. nov. kell 6 p.l.
Dr. *Roman Toi* „LAUDATE DEO" — solist *Avo Kittask*
40 liikmeline orkester, 60 liikmeline segakoor ja T. E. Segakoor ning T. E. Meeskoor
Jutlustab piiskop *K. Raudsepp*

VABADE EESTLASTE HAALEKANDJA

VABA EESTLANE

VALJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 135 Tecumseth St. Toronto
PEATOIMETAJA: Karl Arro
TOIMETAJA: Hannes Oja
POSTIAADRESS: P.O. Box 70, Stn. C, Toronto Ont. M6J 3M7
TELEFONID: toimetus 364-7521, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 364-7675

TELLIMISHINNAD Kanadas: aastas $38.—, poolaastas $21.— ja veerandaastas $11.—, kiripostiga aastas $61.—, poolaastas $33.— ja veerandaastas $17.—
TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $42.—, poolaastas $23.— ja veerandaastas $12.—. Kiripostiga USA-s: aastas $67.—, poolaastas $35.50 ja veerandaastas $18.50
LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse: aastas $76.—, poolaastas $38.— ja veerandaastas $20.—
Aadressi muudatus 50 c. — Üksiknumbri hind 50 c.

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher Ltd., 135 Tecumseth St., Toronto Ont. M6J 2H2

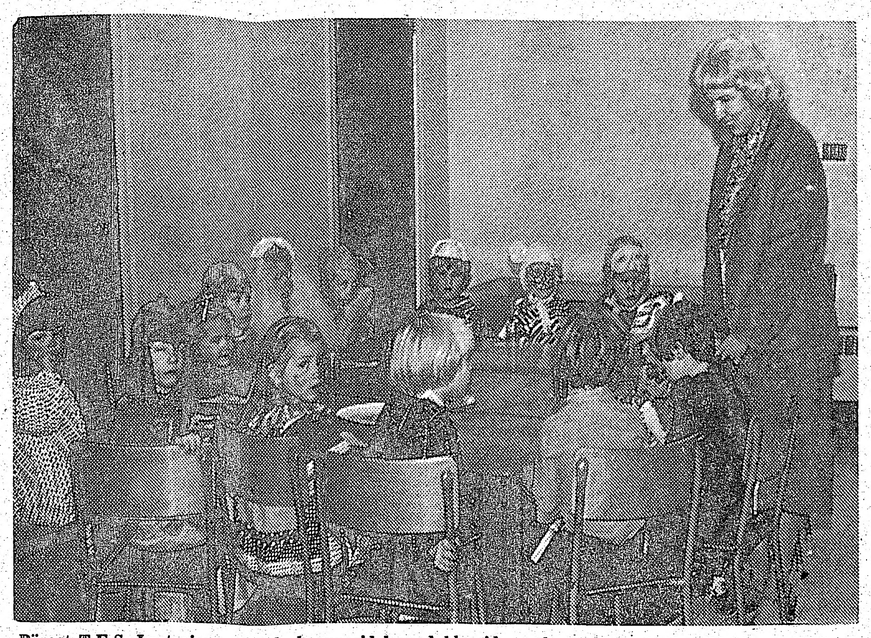

Pärast T.E.S. Lasteaia mardipidu kogunesid lapsed klassidesse, kus neid kostitati mahla ja mardiküpsisega. Pildil noored Helve Reppo klassis. Foto: Vaba Eestlane

Kommentaar

Esialgu tundusid uskumatud kuulduse eesti koolinoorte rahutustest Tallinnas. Need üllatasid väliseestlasi oma spontaansusega, isegi teatud trotsliku märterlusega. Kuid need olid üllatuslikud ka kodueestlastele enestele, vanemale põlvele uue hirmu ja valu toojaks, kuna see generatsioon teab ja on kogenud rezhiimi karmi kätt.

Väliseestlased on avaldanud uhkustundelisi sõnu noorte julguse ja isamaalise vaimu üle. Mitmed on öelnud oma kõnedes, et nad on solidaarsed kodumaal olevate noortega, mitmes aktusekõnes on kauneid fraase öeldud seoses eestlaste mehemeele uue väljendusjõu ilmingu kohta. Kõik on leidnud, et sellega on asi lahendatud, venelastele ja kommunistidele on näidatud eesti noortes olevat rahvusliku vaimu lämmatamatut suurust ja tugevust.

Asjal on siiski teine ja hoopis tõsisem külg. Noored jõudsid oma meeleavaldusega maailma ajakirjanduse veergudele, aga maailma informatsioonifoorum on nagu välkvalgus, mis kord plahvatab ja siis kaob uute välkvalguste varju. Ja siis mitte keegi ei meenuta enam, mitte keegi maailmas ei küsi, mis sai neist noortest eesti koolilastest, kes julgesid meelt avaldada ja paljud pidid selle tõttu kannatama nüüd ja seda veelgi rohkem tulevikus, kui „õiglased kohtuotsused" nende eksimuste kohta on arutusel olnud.

Nüüd on selle aktsiooni teine pool väliseestlaste vabadusvõitluslike organisatsioonide täita antud, et need viiksid edasi seda vabaduse vaimu, mis oktoobri alul tõesti Eestimaa kohal liikus ja kandis noored kannatusi trotsides oma meelt avaldama. Oleks väga kahju, kui kõik vastutus jääks nende kanda, kui siin ainult imetlusega reageeritakse noorte julgusele, kui meie aktusekõned saaksid ühe fraasi võrra rikkamaks nende märtriseisundist rääkides.

Nagu mitmel korral käesoleval aastal, on välis-eesti organisatsioonidel olnud võimalusi oma probleeme maailmale esitada, sest senised sündmused tõid Eesti maailma huvifookusse ja taheti sellest maast rohkem teada, nii ka praegu on noorte aktsioon küllaltki huviäratav, eriti veel lähedaste Poola sündmuste ja sealsete üliõpilaste nõudmiste tõttu. Nüüd on noored andnud suurepärase võimaluse jälle maailmale näidata kui väiksed on N. Liidu poolt okupeeritud Eestis inimõigused, et koolilaste nooruslik ja süütu demonstratsioon „Venemaa hallide pilvede all" ohustanuks seda maad. Nüüd tuleks viia teadmine nende peksmisest, puruks löödud nägudest, sisse löödud hammastest ja murtud ribidest maailma teadvusse, et esialgsele informatsiooniskeletile juurde anda liha — mis peab näitama selle meeleavalduse karme tulemusi.

Oleks liiga tühine nutta pisaraid nende saatuse pärast. Seda tegid eestlased Tallinna tänavaservadel, kui nende lapsi nagu loomi miilitsa autodesse loobiti. Aga noored ei nutnud, nad karastusid võõraste vihkamises ja oma maa määratut väärtust tundes.

Selsekm nüüd informatsioonivalgusega nende eest ja nii, et nad selle üle kodukamaralgi teadlikuks saaksid, siis nad ei tunneks end nii madalaks materdatuina ja ära unustatuina.

Uus Jamaika

Kariibi meres asuval saareriigil Jamaikas äsja toimunud üldvalimised kinnitavad, et ka selles piirkonnas ja Ladina-Ameerika maades on võimalik vastavate juhtide ja hea organisatsiooni juures edukalt võidelda pahempoolsete elementide vastu ning nende võimule tulekut takistada või isegi nad võimult kõrvale suruda. Ehkki marksistid ja teised pahempoolsed grupid üritasid ka siin terroriga ja mõrvadega mõõdukaid ringkondi ja nende juhti Edward Seaga't terroriseerida, organiseerides isegi mitu tema mõrvamise katset, ei andnud need pingutused tulemusi ning 60 liikmelises Jamaika parlamendis saavutas Seaga parempoolne Jamaika Tööerakond suure enamuse.

Jamaikas oli 1972. aastast saadik võimul olnud Jamaika Rahvapartei, kelle juhiks oli senine peaminister Michael Manley. Rahvapartei on põhiliselt marksistlik partei ning Manley peamiseks eesmärgiks oli kogu saareriigi igakülgne sotsialiseerimine ning kommunistlikkude riikidega sidemete sõlmimine, mis viis Jamaika majanduse ummikusse ja kokkuvarisemise servale. Andmed Jamaika praeguse majandusliku olukorra kohta on erakordselt masendavad ja häirivad, kuna Jamaika töövõimelistest inimestest on umbes 30 protsenti tööta, noorte hulgas tõuseb töötute protsent isegi 60-le, inflasiooni spiraal võtab üha suuremad mõõtmed, välisvõlg on tõusnud 1,3 miljardi dollarile ning riigi tähtsamad sissetulekuallikad — turism, põllumajandus ja alumiiniumitööstus on libisenud kiires tempos allamäge.

Rahvapartei juhile Manleyle ja tema tähtsamatele nõuandjatele oli ränk lüüasaamine valimistel ootamatuks ja ebameeldivaks üllatuseks ning kaotus pannakse imperialistliku Ühendriikide ja sealsete reaktsiooniliste jõudude mõjuvõimu arvele. Rahvapartei peasekretär dr. Duncan rõhutas pärast valimisi toimunud pressikonverentsil avalikult, et uus peaminister Seaga flirdib Ühendriikide reaktsiooniliste kapitalistide ringkondadega ning taotleb Jamaikas fashistliku süsteemi rakendamist.

Rahvapartei juhtide sõnavõttudest võib järeldada, et nad otsivad oma lüüasaamisele kõrvalisi põhjusi, kuid ei taha tunnistada seda, et rahvas oli tüdinenud nende marksistlikest eksperimentidest ja sõbrustamisest kommunistlike riikidega, mille tulemusena kogu elu Jamaikal stagneerus ning saareriik läks vastu tumedale tulevikule. Manleyle pandi esialgu suuri lootusi, kuna ta rakendas võimule tulles terve rea populaarseid sotsiaalseid reforme, kuid selle asemel, et luua tihedamaid sidemeid Ühendriikidega ja Kanadaga, kes annavad peamise tulu Jamaika suurele turismitööstusele, hakkas Manley kiikama Kuuba ja teiste kommunistlike riikide poole. Välismaised investeerijad muutusid Jamaikal investeeringute tegemisel ettevaatlikuks ja isegi Jamaika oma kesklassi inimesed hakkasid umbusklikult jälgima Manley kavatsusi, kartes kommunismi rakendamist Jamaikal.

Uus peaminister Tööerakonna juht Edwarga Seaga on Harwardi haridusega majandusteadlane, kes on seadnud oma esimeseks eesmärgiks Jamaika majanduselu reformimise ja rahvale töövõimaluste leidmise. Ta on vabakaubanduse ja eraettevõtluse pooldaja ning loodab võita Ühendriikide ja teiste kapitalistlike riikide usaldust, mis tooks Jamaikale inveseeringuid ja välismaiseid turiste, kes on saareriigile üheks suuremaks sissetulekuallikaks. Seega ei ole ta andnud suuri ja kergekäelisi lubadusi paradiisi Jamaikale toomiseks vaid on oma valimiskõnedes pidevalt alla kriipsutanud, et Jamaika tulevik ja majanduslik stabiilsus olenevad suurel määral kogu saareriigi rahva panusest ja töötahtest.

Kahtlemata on uue peaministri kavad ja plaanid põhiliselt terved ja kindlale alusele rajatud ning nagu näitavad valimiste tulemused, on rahvas andnud talle kindla toetuse ja seljataguse. Küsimus seisab ainult selles, kas Manley pooldajad ja teised pahempoolsed ekstremistid lasevad tal oma plaane rahulikult teostada ja ülesehitamistööle asuda. Kommunistid ei aktsepteeri tavaliselt lüüasaamist valimiskastide juures ning alustavad maksva rezhiimi kukutamist terroriga ja vägivallategudega. See võib ka juhtuda Jamaikas, eriti kuna kommunistlik Kuuba asub Jamaika külje all. Ühendriikide ja Kanada valitsuste üheks tähtsamaks ülesandeks on tulevikus Jamaika uuele peaministrile ja valitsusele igakülgse majanduslikku ja moraalse toetuse andmine, et lüüa jalgu alt ära kommunistide salasepitsustel ja võimule pürgimise katsetel.

K. A.

Mustsada musttuhande noorte vastu

Tallinnas räägitakse noorte rahutustest — Sadadel lastel luumurdeid, väljapekstud hambaid

II

Anonüümseile ähvardustele kirjutasid eesti õpilased autorinime alla: „Wene Rahva Ühendus". See oli mustasajaliste seltsi ametlik nimi (1906— 1917. a.) ja praegused koolilapsed juba ajalugu tunnevad.

Ka laste vanematega pole neil uusgoremõkinitel ja reostolõpnitel kerge; ei küsitagi palju „rahutuste" kohta, küsitakse: kas miilits lapsi peksis? kuidas Afganistanis lood ja miks te poolakate streikidest ei kõnele?

Mis miilitsasse puutub, siis „seletajad" (ka militsionäärid ise) väidavad, et õpilaste kohtlemine oli korrektne. Kui kedagi peksti, siis kodus selle eest, et kuhu sa õige tükkisid, poiss või tüdruk?! Imelik, mõtlevad lapsevanemad, on ikka igasuguseid: löövad oma tütrel hambad suust välja või põrutavad pojukesel lõualuud paigast . . .

Ega, muide, nii narre lapsevanemaid üldse ei eksisteeri — igaüks teab, kes luid murdis ja hambaid sisse ja välja lõi.

Tallinna miilitsa valdav enamus on harimatud vene kretiinid, kellele antud „kohtlemisõpetus" on toimunud Ivan Hirmsa opritshnikale koostatud eeskirjade kohaselt. Opritshnike poolt on kuulda ka „peenemaid" hääli: laps tuleb korrale kutsuda — see on selge; vanemaid tuleb hoiatada, see on sama selge. Aga õiged süüdlased on vanavanemad — need tuleb vastutusele võtta: hoiavad lapsi pisikesest peale ja kõnelevad neile vabadusest ja vanast ajast ja iseseisvusest ja teab mis veel. Annavad laste kätte keelatud raamatuid ja rikuvad kogu parteiprogrammi paraslollide kodanike tootmisel . . .

„Mustad pilved kogunevad Venemaa kohale . . ." nii algavat üks laul, mida sügissündmustes kogemata kuulsaks saanud ansambel „Propeller" laulvat. Et vaikseist ja vägivallatusist, võib olla isegi vallatuist demonstratsioonidest nii hullusti pabinasse sattunud keskkomitee, miilits, KGB ja haridusministeerium musti pilvi tahavad laiali puhuda tsaariaegsete proovitud meetoditega, siis ei jää aurukal vaatlejal muud üle, kui pead vangutada: tsaari pole juba enam 63 aastat oma Pühal ja Kõikumatul troonil, tema bojaarid ja vaimulikkond on ajaloo näitelavalt kadunud. Tähendab — meetmed ei olnud õiged.

Samade meetmete taasrakendamine lõpeb samaga: uustsarismi lohe, kellel ühe mahalöödud pea asemel nüüd on üheksa (või 15? või 150? — igatahes mitte üle tuhande), osutub ühel heal päeval ajaloo kolikambrisse unustatud hirmsaks asjaks,

mida keegi ei taha meenutadagi. Sinnasamasse kaovad patareibojaarid koos oma organitega ja aparaatidega, kaasaarvatud inimvaimu seni kõige õudsema usundi pappidega, „teoreetikute" (teoloogide), propagandistide, agitaatorite ja kommentaatoritega.

Tallinna XXIII vene keskkooli direktor Mratshinski kõneles oma lastevanemate koosolekul, et tema sõber nõukogude ohvitser, olevat öelnud: „Kui eestlased niimoodi veel meid ähvardavad, siis võtan oma väeosa ja annan käsu nad kõik maha lasta!" Parteiringkondades hinnatud direktor lisas: „Kui pedagoog pean ma selle väljenduse hukka mõistma. Aga kui inimene — teeksin samuti." On tüüpiline venelasele, et ta ennast inimeseks peab.

Venelaste asjatundlikkuse parimaks näiteks on mustasajalise vastupropaganda üks äsjane näide: eestlastest elanike postkastidesse Mustamäel oli hiljuti pistetud lendleht tekstiga:

„EESTI SIGA, KASI KOJU!"

Asja seletab ehk juba mitme aasta vanune jutt, Kohtla-Järve vene tütarlapse seletus sise-Venemaalt tulnud sõbrannale: „Elul pole siin viga, ainult eestlasi on liiga palju." — „Aga kust nad siis siia sattusid?" — „Ei tea, kustki toodi".

Sandarmivahtmeistrid ja veelgi kõrgemad julgeoleku esindajad käisid koolides lastevanemaid hoiatamas ja ähvardamas:

seekord olid rahustajaiks miilitsad, järgmine kord tulevat sõjavägi. Ja sellel on korraldus „padruneid mitte hoida" — nagu õpetab ÜK(B)P ajalugu

(Lühikursus, eesti k. Tallinn 1946, lk. 82). Vanemad tohivad lapsi kolunt välja lasta ainult allkirja vastu — kuhu, kui kauaks jms. Allkirju seesuguse kohustuste kohta võeti isegi neilt vanemailt, kelle lapsed kahe-kolme aastased.

Teatavasti olid miilitsamehed 1. oktoobri demonstrante nii hästi kui oskasid filminud. Mõned näod tunti ära „valikuliselt kinnipeetute" abiga. Koolipoiss, kes pildilt enese leidis, oli pärast minnalaskmise luba uksel ümber pööranud ja küsinud: „Millal pildid kätte saab? Mulle palun pool tosinat."

Muidu kinnitavad poisid üksmeelselt, et nemad ainult vaadanud pealt, mis seal sünnib (Raekojaplatsil ja Vanal Veneturul) — ja peale enese pildil kedagi ei tunne . . .

Poliitehnilises Instituudis ja Ehitustehnikumis on miilitsakineastid käinud auditooriumis ja klassides hiljem täiendavaid grupifotosid tegemas.

Indentifitseerimine täiendavate materjalide kasutamisel on andnud tulemusi: neli noormeest TIP'ist on eksmatrikuleeritud ja kohe ka sõjaväkke võetud (seegi on tsaariaegne proovitud võte). Kümme poissi on Ehitustehnikumist välja heidetud; pedagoogiga nõukogule tehti vastab ettekirjutus EJK poolt.

Siseministri filipika peale ajalehtedes avaldatud „surmakuulutus" juurdluse alustamisest huligaanide vastu „töötajate" õigustatud nõudmise põhjal ei tekitanud erilist ärevust. Geniaalse Stalini poolt rahvale sisseaetud hirm — tänu millele praeguseid usurpaatorid 27 aastat pisut „pehmema käega" valitseda on võinud — on väheseks jäänud. Noored ei karda enam üldsegi ja vanadki saavad sellest julgust. Pole mingit garantiid, et hundid viimases hädas taas oma lambanahka turjalt ei heida.

Katõnitapatalle võib restaureerida, miks mitte? Aga terve mõistus ei suuda eeldada, et vene marssalissimused märganud poleks,

et just poolakad, ka ilma oma 15.000 lahatud ohvitserita — panid Emakesele siiski kõige koledama paugu — nii teoorias kui praktikas.

Peale selle on nad ise oma propagandaga teinud CIA kõikvõimsaks jõuks — ja Tallinna rahutusedki on vaimukate kommentaatorite arvates seotud sealt tulnud rahadega.

Nii lihtsameelsed marxistlikud „seletused" pole mitte ainult koolipoistele, vaid isegi ka Tallinna venelaste massile — usutavad ega rahustavad. Rahutuste võib-olla kõige ootamatum reaktsioon oligi see, et venelased „laiemas ulatuses" võrdlemisi palju vagasemaks ja viisakamaks on muutunud. Nad ei lärma ega õienda enam nii ägedalt ja peremehelikult kauplustes, trammides, bussides ja tänaval, harrastavad grupis-liikumist ja on üldse ettevaatlikumad. Kahtlemata on see ajutine nähtus, nii sügava alamuskompleksiga rahvas kus see ei pea kaua vastu, sest tal on vajadus peagi taas endale tõestada, kui vägev ja tark ta on. Sellele kompleksile on rajatud nii narvavenelasest Gretshkina kui ka muude organite mustsaja restaureerimise idee. Kogemus on õpetanud, et seda tuleb arvestada.

Tänaval jäi juhuslik vene mees kogemata eesti koolipoiste hulka. Sõbralik küsimus ühe poisi poolt: „Noh, Iivan, kuidas lood on?" (Kak delaa?) pani mehikese vene keeles tunnistama: „Teate, paisid, minu isa oli eestlane!" Poiste naerupahvatus ajas vennikese pea hoopis segi: „Ausõna", kinnitas ta, „mu vanaisa oli isegi sakslane!"

Selle peale koolipoisid hüüdsid mehikesele „Sieg heil!" ja patsutasid talle õlale ning lasid tal minna.

Poleks talle niikuinii midagi tehtud — aga varga peas on müts ennegi põlenud.

Sama argus ulatub ka kõige kõrgemaisse vene „sfääridesse": esimene sekretär pole und silma saanud, kui teda ühes telesaates kolm korda oli näidatud. Miks kolm korda? (Selle küsimuse ta esitas ametlikult), kas mitte selleks, et koolipoistele tema nägu hästi meelde jätta?

Niisugune pisikeste suurmeeste hirm on koolinoorsoo iseteadvust tugevasti tõstnud. Eksmatrikuleeritud ja väljavisatud noored, rikutud koolitunnistustega, peavad esialgu küll oma „biograafilistes plaanides" muudatusi tegema — edasiõppimine ja stipendiumid jäävad väljaspoole vaatepiiri. Kuid — nii karastub teras.

Ja tänu vendadele Pressidele, tõusid need eesti noored „maailma avalikkuse tähelepanu keskpunkti" — kui tarvitada TASS'i klisheed.

See tõsiasi ei jäta edaspidiseid „arenguid" mõjustamata"

Ilma CIA rahadeta ja KGB peksukoolideta tulevad arukad eesti noored peentele vallutustele, mis vene miilitsakaru hoopis rumalalt mõmisema panevad.

7. oktoobriks oli väljakuulutatud uus demonstratsioon — loosungi all: „Kõik Kadriorgu kastaneid korjama!" Aga oli parajasti riigipüha, mitte-stalinliku konstitutsiooni päev. Tallinna toodi palju miilitsaid, sealtpoolt Peipsitki — kõneldi. Needsamad need ainsad kastanikorjajad õhtul Kadriorus olidki. Koolipoisid olid puutüvedele sildid kleepinud: „Vihmase ilma tõttu

(Järg lk. 3)

Balti diplomaadid USA välisministri abi vastuvõtul

Eesti, Läti ja Leedu akrediteeritud diplomaatilised esindajad võeti ühiselt vastu 7. novembril 1980 Ühendriikide välisministri abi Robert L. Barry poolt ühenduses Madriidi konverentsiga Helsingi kokkulepete täitmise kohta, et arutada Balti rahvaste enesemääramise ja inimõiguste küsimusi. Diplomaatilised esindajad avaldasid oma tänu U.S.A. valitsusele arusaamise eest Balti küsimustes ja eriti Ühendriikide püsiva seisukoha eest mitte tunnustada Balti riikide vägivaldset inkorporeerimist Nõukogude Liitu 1940. a.

Tass: USA farmerid kõige suuremad kaotajad

MOSKVA — N. Liidu teadeteagentuur Tass atakeerib ägedalt Ühendriikide teravilja N. Liitu väljaveo keelustamise poliitikat, mainides, et Carteri sammud on viinud ameerika põllumajanduse ummikusse ja tekitanud farmeritele tohutuid kahjusid, mida võib arvestada kuni 10 miljoni dollarile. Tass kritiseerib eriti USA välisministeeriumi analüüsi, mille kohaselt Ühendriikide teravilja väljaveo keeld N. Liitu on mõjunud masendavate tagajärgedega nõukogude toitlustamispoliitikale.

VALVEARST NÄDALALÕPUL

22. ja 23. nov. dr. V. Kasari, tel. 532-9863.

29. ja 30. nov. dr. H. Tari, tel. 922-3824.

Järvi juhatab Bostoni sümfooniat

Vastavalt kokkuleppele juhatab Neeme Järvi Bostoni Sümfooniaorkestrit viiel päeval jaanuaris. Kontserdid on 7., 8., 9., 10. ja 13. jaanuaril.

Selleks puhuks sõidab Ameerikasse ka helilooja Eduard Tubin Rootsist, kuna Bostoni Sümfooniaorkester esitab tema „Kümnenda sümfoonia" — esmakordselt Ameerikas.

Neeme Järvi debüüdi puhul New Yorgi Filharmoonia Orkestriga k.a. veebruaris helilindistati kogu kontsert. Selle esimese osa ülekanne toimus teadaolevalt esmakordselt oktoobri kolmandal nädalalõpul „New York Timesi" raadiojaama WQXP poolt. Esitamisele tuli Sibeliuse helind „Lemminkäise naasmine" ja sama komponisti kontsert viiulile ja orkestrile, D-minoor, milles soleeris Sidney Harth.

Õnnestunud ülekande algul on Neeme Järvi kõnelnud oma Eestist laskumise põhjusist. Selle lõpul on saatejaama teadustaja tutvustanud Järvit kui eesti dirigenti, kellele esinemine N. Y. filharmoonikutega oli debüüdiks ameerika sümfooniaorkestriga. Ametlik kontserdi kordamine toimub 7. veebruaril kell 3.05 p.l. sama jaama kaudu.

VES

H. KIRIK
Insurance Agency
KINDLUSTUSED
23 WESTMORE Dr., Suite 209
Rexdale, Ont. M9V 3Y7
Tel. 745-4622

T.E.S. Lasteaia mardipeol esitasid 3. ja 4. klassi õpilased laulu „Sügis aias", kus igas laulusalmis oli juttu erinevast juurviljast. Pildil väike esineja porganditega. Foto: Vaba Eestlane

Vahistamised Eestis algasid

Rootsi ajalehe Moskva-korrespondent raporteerib

STOKHOLM (EPL) — „Paistab, et kardetud vahistamislaine Eestis nüüd on algamas," raporteerib Dagens Nyheteri Moskva-korrespondent Staffan Teste. „Nädala alguses vahistati kaks isikut, keda süüdistatakse kontrrevolutsioonilises tegevuses ja kriminaalseadustiku paragrahv 75-nda rikkumises. Eesti opositsioonilistes ringkondades kardetakse, et uusi vahistamisi järgneb."

Teste tuletab meelde ametivõimude hoiatusi Eestis ilmuvates lehtedes, et kavatsetakse „abinõusid tarvitusele võtta rahutuste tegijate ja ülesässitajate vastu". Uued vahistamised on ilmselt esimeseks astmeks nende abinõude osas.

Üks vahistatuist on Veljo Kalep, kes pikemat aega on taotlenud väljapääsuluba kas Rootsi või Kanadasse, kus elab tema isa. Seda luba ei ole talle antud.

Kalep on kirjas ametivõimudele taotlenud luba sotsiaaldemokraatliku erakonna asutamiseks Eestis. Pärast seda on teda mitmel korral üle kuulatud.

Kalep on olnud ka allakirjutajaks Jüri Kuke ja Mart Nikluse vangistusest vabastamise esildisele, ta on olnud ka poola streigijuhile Lech Valesale saadetud telegrammile allakirjutajaks paarikümne teise eestlase hulgas. Kalepi vahistamine toimus 20. oktoobril, telegramm saadeti välja 11. oktoobril.

Teste teatab, et Jüri Kukk on praegu veel mentaaluurimisel kurikuulsas Serbski-instituudis, kuna Mart Niklus istub Tallinnas keskvanglas, vanas 18-nda sajandi kindluses. Detsembriks valmistatavat ette protsessi tema vastu.

Staffan Teste märgib, et Tartu elanikud kinnitavad eksiileestlaste kaudu läänes levinenud teateid rahutustest ka Tartus.

Sealses traktorivabrikus on töölised streikinud, kuna nende preemiaid taheti ära võtta pärast vabriku moderniseerimist.

Kahe päeva pärast taastatud preemiad ja senine töötaks. Pärast streiki kutsuti vabriku direktor Moskvasse. Aktsiooni ei ole aga senini seganud ennast miilitsavõim ja streikinud tööliste vastu ei ole veel kasutusele võetud mingeid abinõusid.

Korrespondent kinnitab ka teateid, et Tartus koolinoored meelt avaldasid, mh. vene keele õpetuse vastu koolides. Nõuti, et vene keele õpetust vähendataks.

Miilitsionääre olevat ühe õpilase vanem hoiatanud ette,

et noored 10. oktoobril kavatsevad demonstreerida.

Selle tõttu oldi hästi ette valmistatud ja meeleavaldus suruti kiiresti maha.

Nii nagu Tallinnas, on demonstreerinud õpilaste vanemad ka Tartus sunnitud olnud alla kirjutama kohustusele, et nad edaspidi vastutavad oma laste käitumise eest.

Uued Kanada Savings Bond'id
maksavad
11½% esimesel aastal
10½% järgmisel 6. aastal
Ostke H. LATER & Co. Ltd. kaudu
1482 Bathurst St. Toronto, Ont. M5P 3H1
Tel. 653-7815. Küsida H. Larry Later
Kindel investeering!
Võib igal ajal kasseerida!

Balti memorandum põhjala riikide valitsustele

18. novembril toimub Balti õhtu Madriidis

Rootsi välisminister Ola Ullsten võttis teisipäeval, 4. novembril vastu Balti Koostöö Komisjoni delegatsiooni, kuhu kuulusid büroojuhataja Ahti Pae — Rootsi Eestlaste Esinduse, ins. Imants Freimanis — Läti Keskнõukogu ja ins. Valentinas Vilkenas — Leedu Ühingu esindajatena.

Delegatsioon esitas Rootsi valitsusele Balti Maailmaliidu memorandumi Euroopa Julgeoleku- ja Koostöökonverentsi istungi puhul Madriidis. Memorandumile oli komisjoni poolt lisatud lisamaterjalid, hõlmamaks konkreetseid näiteid Helsingi kokkuleppe järjekindla ja pideva rikkumise kohta Nõukogude Liidu poolt, eesti, läti ja leedu vangistatud vabadusvõitlejate nimekirjad ning ülevaated viimastest sündmustest Eestis.

Välisminister Ola Ullsten ja Rootsi Madriidi delegatsiooni abijuhataja Jan Lundvik suhtusid heatahtlikult Balti küsimusi selgitavasse materjali ja delegatsiooni liikmetelt antud lisaseletustesse.

Rootsi delegatsioonile anti ühtlasi küllakutse Balti õhtule Madriidis, 18. novembril ning teatati büroo koosseis seal.

Delegatsiooniga liitunud Leonid Niedre tänas välisministri kaudu Rootsi valitsust diplomaatilise abi eest, mille läbi tal õnnestus vabaneda N. Liidu vanglast pärast üheksakuulist kinnipidamist viimase turistireisi puhul Tallinna.

Balti memorandum esitati kolmapäeval, 5. novembril Kopenhaagenis ja Oslos Taani ja Norra välisministritele ja kirjalikult Soome välisministrile. Memorandumist ja lisamaterjalist esitati informatsioon ka rootsi demokraatlike parteide riigipäevagruppidele.

ILMUS TEINE TRÜKK INGLISKEELSEST KOKARAAMATUST
„Cooking Estonian Style"
Hilja Treumuth ja Viivi Piirisild
430 retsepti ★ Hind koos saatekuluga Can. $ 13.—
Tellimisi võtab vastu „Vaba Eestlase" talitus.
Raamatud saadetakse välja Los Angelesist.

Mõtteid ja mälestuskilde raamatukuul

Kinkigem jõulukuul eesti raamatuid!

Raamatu-Aastal (1976) ütles RA aupatroon E.V. esindaja, peakonsul Ernst Jaakson: — „Raamatu Aasta üritused võisid küll avada ukse meie kirjandusliku varasalve juurde, kuid selle edaspidine kasutamine oleneb meist kõigist."

Äsjane juubilar — 80 a. RA peakomitee auliige dr. phil Helmuth Weiss, kui esimese eesti raamatu avastaja, ütles —

„Ilma armastuseta eesti raamatu vastu ei oleks olnud Eesti iseseisvust.

Ainult austus ja kõrgesti hindamine emakeelse kirjanduse vastu võib täna üle maailma hajutatud eestlaskonda aidata säilitada oma rahvuslikku ja kultuurset omapära, mil need jälle vabalt võivad areneda."

o

Raamatukuu pole kunstlik leiutis, küll aga just ise elulisist huvidest ja vajadusist välja kujunenud. Raamatukuu tegelikuks alguseks oli 1935/36. aastate Eesti Raamatu Aasta järelmõju. Oli juba kujunenud elulise tavana algupäraste Eesti kirjanike uudisteoste soetamine kodudesse kingituseks, eriti jõuludeks.

Suure tõuke selleks andis kindlasti ka Raamatu Aasta mõjutusil auninnatud algupäraste teoste ilmumine.

Tänuväärse projekti sel alal teostas esijoones K/Ü „Loodus", kuulutades välja ilukirjanduslike teoste võistlusi võrdlemisi suurte rahaliste auhindadega.

Uued võistlustööd ilmusid raamatukaupluste vaateakendele uudistena, samuti ka müügilaudadele sügiskuudel, peamiselt novembris ja jõulukuul. Raamatusõprade uudishimu uute teoste vastu oli suur. Neid oodati ja teoste ilmumisel oli raamatukauplustes taas suuremat elevust. Ajakirjandus ei olnud kitsi ruumi andmisel teoste laiemaks tutvustamiseks.

Kirjanduslikud võistlused jätkusid ja huvi eesti raamatu vastu kasvas ja püsis iseseisvuse aja lõpuni.

Paratamatult katkes see kõik järgnenud okupatsiooni aastail.

Uued võimukandjad tundsid rohkem huvi raamatute hävitamisest, selleks ohtrasti raiepakku ja kirvest käsitades.

Kirjastused likvideeriti, eeskätt suurkirjastus K/Ü „Loodus", millise rajaja ja hing Hans Männik algul „vangitorni" ja siis „asumisele" saadeti, kust polnud tagasipöördumist.

Viimase Raamatu-Aasta järelläkitusena ilmunud äsja lahkunud „metuusala" dr. Juhan Tork'i pihtimus — „Üle 80 aasta ujumas raamatute ookeanis", on omaette pärl, virgutuseks nooremaile. Külastasin tema avarat elumaja 1940 aasta paiku Tartus. Mind paelus tema avar ja kõrge tööruum, kõik neli seina laeni ulatuvate tammiste riiulitega tihedalt raamatutega täidetud. Kõneldes oma tööst ta ütles, et kõik on ta ise korraldanud ja seadnud koos arhiivimaterjaliga. Ainult oma doktori väitekirja koostamisel olnud temal abiline, tohutu statistilise materjali kasutamisel „Eesti laste intelligents" ainestikul.

Külastasin Brüsselis 1977. aastal tuntud humanisti ja õpetlase Desidarius Erasmuse (1466—1536) originaalset tema nimelist raamatute ja muude väärtuste avarat muuseumi.

Seda kõike oli taganud tema elutõde või loosung — „Kui saan natuke raha, ostan raamatuid; kui raha üle jääb, ostan toitu ja riideid."

Sõnadega kõike nähtut ja tajutut ei saakski kirjeldada, nii huvitav ja mitmekülgne see kõik seal on. Tõsistele asjahuvilistele tasuks selle külastamine mitmeti.

o

Aastail, mil eesti raamatute kirjastamist paguluses jõuti organiseerida ja Rootsis ka kaks suuremat kirjastust seda eriti arendasid, võttis ka raamatukuu tava uuesti pinda. Eriti elustavalt teostus raamatukuudel mitmekülgseid üritusi Inglismaal ja Rootsis, hiljem ka teistel eestlaste asundusmaadel.

Eesti tuleviku määravad noored. Emakeele oskus sõnas ja kirjas on määrava tähtsusega. Kuid vaevalt saab keelt vajaduse määral omandada ilma raamatuteta.

Noorte ankeedi punkt 4 ütleb (372 vastajalt), et eesti kodudes räägivad eesti keelt ainult 110, võõrkeelt ja eesti keelt läbisegi kõneleb 234 ja ainult võõrkeelt 28. Lugemise oskuses on olukord siiski parem. Kurveim tõde on see (ank. punkt 13), et noortel ei ole kodus nimetamisväärselt neid huvitavaid eestikeelseid raamatuid.

Raamatu-aasta peakomitee liikme Lilian Esopi koostatud Väis-Eestis 1945—1975 ilmunud laste- ja noorsooraamatute nimestik sisaldab 125 trükist (tegelikult on rohkem ilmunud). Kuid ankeedi andmeil on noorte poolt loetud trükiste nimeline loetelu ainult 75 trükist.

Ankeedi vastus küsimusele nr. 9, — kumma mõju on eesti keele lugema õpetamisel suurem, kas kodul või koolil, langeb siiski kodu kasuks vahekorras 270:194 (sageli ka mõlemad).

Nõnda et lõpplahendus —

noortele eesti keele lugemisvara soetamine on eeskätt kodu ülesanne.

Samuti lasub sama ülesanne organisatsioonidel, noortehuvilistel koondistel ja noorte sõpradel.

Ja siin meie ühine ülesanne raamatukuul ja jõulukuu päevadel seisnebki. Kinkigem eesti raamatuid; eeskätt noortele eesti raamatuid, millised neid huvitavad.

HERBERT MICHELSON

I. Ivaski ajakirjale antakse kõrge hinnang Soomes

Soome ingliskeelses ajakirjas „Books from Finland" (Helsingi 14. 3, 1980) kirjutab Austin Flint pikema artikli „Perspectives on Finnish Literature" (Soome kirjanduse perspektiivid). Selles vaadeldakse World Literature Today möödunud kevadel ilmunud Soome kirjanduste erinumbrit „The Two Literatures on Finland Today".

Autor leiab, et Soome kirjandus on maailmas leidnud vähem tähelepanu kui arhitektur, disain või muusika, kuid on positiivseid ilminguid, et see olukord võib muutuda. Tõlkeid soome kirjandusest on hakanud sagedamini ilmuma. Üheks suureks sammuks on I. Ivaski toimetatud ajakirja Soome erinumber, kus on kogu artikleid, mis vaatlevad soome- ja rootsikeelsete kirjanduste olemust, arenguteid ja sisulisi aspekte. See erinumber on andnud ingliskeelsele maailmale väärtuslikku informatsiooni kahest kaasaegsest kirjandusest Soomes. Et äratatud huvi saaks edasi arendada, vajatakse rohkem tõlkeid inglise keelde.

Mustsada . . .

(Algus lk. 2)

jääb revolutsioon täna ära." Järgmisel hommikul teatasid uued lipakad plankudel: „Kastanid müügil piiramata koguses igas miilitsajaoskonnas."

Tartu, Pärnu, Paide ja teiste linnade noored ei tee ainult solidaarsusdemonstratsioone Tallinna koolivendalele:

see on psühho-füüsikaline loodusseadus, et samad põhjused samades tingimustes kutsuvad esile samad tagajärjed. Keegi ei kiirusta. Kõik küpseb seni, kuni ta küps on.

Ka noorsugu — ja kastanid. Nad on juba tules. Kes nad tulest välja toob? Pole selleks vaja Lafontaine'i kassi. Uustsarismi mustsajalised ja karistussalkade pealikud söövad need tuliselt ja lausa tulest.

VABA EESTLANE
kaks korda nädalas

	Maksab Kanadas:	Väljaspool Kanadat:
Aastas	$38.—	$42.—
Poolaastas	$21.—	$23.—
Veerandaastas	$11.—	$12.—

KIRIPOSTIGA

	Kanadas:	USA-s:
Aastas	$61.—	$67.—
Poolaastas	$33.—	$35.50
Veerandaastas	$17.—	$18.50

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse:
Aastas $76.—, poolaastas $38.—, veerandaastas $20.—

Aadressi muudatus 50 centi. Üksiknumbri hind 50 senti.

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"

Pangatshekk või rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:
VABA EESTLANE
P.O. Box 70, Postal Stn. C, Toronto 3, Ont.
M6J 3M7

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates „____" _____ 19____. Tellimise katteks lisan $ _____ sissejuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).

Nimi _____

Aadress _____

Nr. 86

VAIKSELT LAHKUS MINU ARMAS ABIKAASA

RIHO RANDES

Sündinud 13. jaanuaril 1911 Tartus

Surnud 13. novembril 1980 Torontos

Aga minu õnn on, et ma olen Jumalale ligi.
Laul 73:28

Valusas leinas

ERNA

OOTAMATULT LAHKUNUD ARMAST ABIKAASAT, ISA, VANAISA JA ÕEMEEST

AUGUST KALJUMAA'd

sündinud Läänemaal
surnud 6. novembril 1980 Edmontonis

leinavad

abikaasa INA
tütar INGE abikaasaga Argentiinas
tütretütred CARINA ja VANESA Argentiinas
naisevend VILLI abikaasaga Edmontonis

ENDIST „EESTI KODU" JUHATUSLIIGET

RIHO RANDES't

mälestab kurbuses

„EESTI KODU" PERE

ARMAST EMA, ÄMMA, VANAEMA, VANA-VANAEMA
JA VANA-VANA-VANAEMA

OLGA ANNETTE KIRSPUU'd

sündinud 5. oktoobril 1892 Tartus
surnud 16. novembril 1980 Londonis, Ont.

mälestavad leinas

TÜTRED perekondadega

Puhka rahus!

Matusetalitus reedel, 21. nov. Peetri kirikus
Muldasängitamine samal päeval York kalmistule

KAUAAEGSET PEREKONNASÕPRA

RIHO RANDES't

mälestavad kurbuses

ELGA ja HERMI
LISA ja MIHKEL
IDA

ARMAST

OLGA KIRSPUU'd

mälestavad leinas

LIA ja LEMBIT PIKKOV perekonnaga

UNUSTAMATA KALLIST ABIKAASAT, ISA, VENDA JA SUGULAST

GOTTFRIED REDI't

sündinud 14. aprillil 1909 Võrumaal
surnud 14. novembril 1980 Princeton'is, USA-s

mälestavad sügavas leinas

naine VERONIKA
poeg OLAV perega
ÕED ja VEND Eestis
onutütar HELJU RAEDLA-PETERSON

ARMAST ÕDE

ALIDE CAPUSTINSKI't

mälestavad kurbuses

vend OSKAR abikaasaga
VENNALAPSED perekondadega
ÕDE Eestis

Kaugelt paistsid kodutuled —
Isa armus puhkad nüüd!

Armast kauaaegset sõpra

RIHO RANDES't

surnud 13. novembril 1980

mälestavad leinas

E. KUUSKNE abikaasaga
R. MATHIESEN abikaasaga
H. MERET abikaasaga
ELLEN MÄGI
V. RUUSE abikaasaga
R. VIKSTEN abikaasaga

Südamlik kaastunne lesele, ERNA'le, tema armsa mehe kaotuse puhul!

Raske haiguse järele lahkus armas vilistlane

RIHO RANDES

Mälestab leinates

KORPORATSIOON SAKALA

Unustamata armast õemeest, kälimeest ja tädimeest

RIHO RANDES't

mälestavad sügavas kurbuses

Austraalias

AINO ja LEMBIT HARM
VIIVE perekonnaga
INGRID perekonnaga
EVA

Raske haiguse järele lahkunud Korporatsioon Sakala vilistlast

RIHO RANDES't

mälestab leinates

EESTI KORPORATSIOONIDE LIIT

Kallist klubi liiget

RIHO RANDES't

mälestab kurbuses

EESTI KODU Piljardi Klubi

Armast õemeest, kälimeest ja tädimeest

RIHO RANDES't

mälestavad vaikses leinas

LYDIA ja WALTER
MONIKA, LISA ja TINA
SIGRID, DAVID ja JASON
FRED ja NANCY
RÜDIGER, BARBARA ja COLIN

Raske haiguse järele lahkunud sõpra

RIHO RANDES't

mälestavad leinates

E. BERENDSEN abikaasaga
K. KIMMEL abikaasaga
A. KIMMEL
E. MÄGI abikaasaga
K. RAUDSEPP abikaasaga
T. TOOMVER abikaasaga

Armast

RIHO RANDES't

mälestavad

JUTA ja KALJO ILVES

4812 YONGE STREET
(Sheppardi lähedal)
221-1159
R. S. KANE
Funeral Directors
WILLOWDALE ONTARIO

Armast

RIHO RANDES't

mälestavad sügavas leinas

ALMA ALLIK
EVI ALLIK

Armast sõpra

RIHO RANDES't

mälestavad leinas

HANS SEPP
ELMAR TAMPÕLD
EVALD TIKENBERG
ALEKSANDER TOIGER
ERVIN VARAMÄE
ENDEL VENE
abikaasadega

Eestlaste poolt eelistatud ja traditsiooniliseks kujunenud

MATUSEMAJA

Matusemaja on üle 115. aasta teeninud Metropolitan Torontot sama perekonna poolt väljakujunenud traditsioonidega. Moderniseeritud avarad ruumid, kvalifitseeritud personal ja küllaldaselt parkimiseruumi.

Väärikas teenimine

ROSAR-MORRISON
FUNERAL HOMES LTD.

T. L. MORRISON — Funeral Director

467 Sherbourne St., Toronto, Ont. M4X 1K5
Telefon 924-1408

Leiti Vene konsulite arhiivid

Dokumente ka eesti immigrantidest

Ühe Ameerika arhiivi allmaa hoiuruumidest avastati sadakond kasti mitmesuguseid, väärtuslikke arhivaale, mis lähemal uurimisel osutusid kolme Vene tsaaririigi konsuli poolt kogutud andmeteks. Dokumendid sisaldavad Tsaari-Venemaalt Kanadasse asunud immigrantide isiklikke andmeid. Kastid on nüüd toimetatud Ottawasse riigiarhiivi, kus toimub nende ülevaatus, materjalide sorteerimine ja mikrofilmimine. Töö loodetakse lõpetada aasta jooksul, mille järele arhivaalid antakse avalikuks kasutamiseks.

Tsaari-Venemaa näib olnud huvitatud Kanadasse asunud endistest kodanikest samuti, nagu nõukogude Venemaa praegu. Andmed immigrantide kohta, mida kogusid peakonsul Sergei Likatshev Montrealis, asekonsul Harry Mathers Halifaxis ja konsul Konstantin Ragosin Vancouveris, on iseloomult nii sarnased, et nende muretsemiseks pidi kindlasti olema valitsuse korraldus. Miks ja kuidas arhiivid ühte punkti koondati ja Ühendriikidesse sattusid, selle kohta ei ole praegu informatsiooni avaldatud. Mõeldav on, et andmete kättesaamisest olid huvitatud Siberis ja Põhja-Venemaal võidelnud valged vene kindralid või koguni nõukogude agendid ja kastid toimetati kõrvale.

Igal juhul sisaldavad need andmeid tuhandete tsaaririigist Kanadasse asunud isikute ja perekondade kohta.

Immigrantide gruppidena on paberite esialgsel sorteerimisel nimetatud armeenlasi, duhhoboore, eestlasi, soomlasi,

grusiinlasi, juute, lätlasi, leedulasi, mennoniite, poolakaid, venelasi ja ukrainlasi.

Kastid sisaldavad loendamatul hulgal kirju, raporte, fotosid ja mitmesuguseid dokumente alates 1850-te aastatega. Materjalid on eelkõige huvitavad kultuuri-ajaloo seisukohalt, kuid nende abil võib ka teostada sugupuu-uurimusi ja selgitada isegi panga-arvete ning kinnisvarade pärandamise küsimusi. Kanada ajaloo järjekordset musta plekki valgustab peakonsul Likatshevi toimik ja asjaajamine I Maailmasõja ajal interneeritud venelaste vabastamiseks. Kanada valitsus pidas venelasi Austria rahvuslasteks, kes vaenlastena kuulusid interneerimisele.

Kuuldused kõnealuste arhiivide olemasolu kohta olid juba pikemat aega liikvel. Nüüd anti kastid üle Kanada võimudele ja asuvad riigiarhiivis kindla hoole all, kus toimub materjalide sorteerimine, nimestike koostamine ja mikrofilmimine.

Kui see töö on lõpetatud, milleks kulub vähemasti aasta, siis avatakse erakordsed materjalid kõikidele asjahuvilistele kasutamiseks. Kanada Eestlaste Ajalookomisjon peaks aegsasti varuma ressursse ja keeleoskusega inimesi „kolme konsuli arhiivide" uurimiseks,

mis suurelt osalt on venekeelsed. Võib eeldada, et vene ametvõimude andmed eestlaste asustuse osas on täpsemad kui praegu veel elavate eestlaste mälestused.

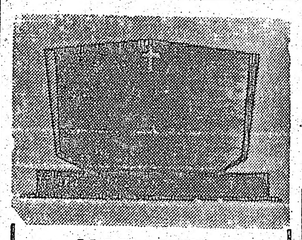

HAUAKIVID
Eesti ettevõte
YONGE MEMORIALS LTD.
2044 Yonge St., Toronto,
Ont. M4S 1Z9
(Davisville & Eglintoni vahel)
487-2147, õhtuti 447-1206
Nigul Virro

ALNA

TORONTOS

Piduülikondade rentimine

Ülikonnad ja püksid tellimisel

437 DANFORTH AVE.
Tel. 463-8104

EESTLASTE TURISMIREIS PIIBLIMAADELE. 13 päeva külastusi piiblilikes ja ajaloolistes paikades. 6.-18. MAINI 1981. a. Reis haarab endasse Ammani ja Petra imelinna külastuse. Iisraelis igapäevased ringreisid: Jeruusalemm, Petlemm, Jeeriku, Naatsaret ja imeilus Galilea ümbrus, ja palju muud. Egiptuses külastatakse Giza püramiide. Kairo, Sakkara ja Memphise linnu. ODAV ÜLDHIND $1379 katab lennukulu 3-maale, igapäevased ringreisid, söögid, 1. klassi hotellid, ingliskeelt kõnelevad giidid. Pastor Rüdmik annab selgitusi eesti keeles. Väljalend: New-York. Teistest linnadest odav „Add-on fare".

Informatsiooniks ja reisikavaks palume kirjutada: Rev. H. Rüdmik, 783 Arton Lane. PORT ST. LUCIE. Florida 33452. USA

NÜÜD VÕIB KA TEIE ELUAGNE IGATSUS TÄITUDA!

M.T. MANKIN REAL ESTATE REALTOR

MARK T. MANKIN REALTOR
2670A Yonge St. (at Lytton Blvd) Toronto M4P 2J5
Kinnisvara ostu või müügi korral helistage
TOOMAS MANKIN, tel. 487-4477, kodus 447-2017

Danish Custom Furniture

Esmajärgulised tiikpuu-mööbli kavandajad ja valmistajad
OTSE VABRIKUST 25 LE PAGE COURT
A. Jensen & Son Limited Telefon 636-9811

Hillside Bakery and Delicatessen

2851 LAWRENCE AVENUE E. Tel. 261-2238
(Hillside Plaza, Brimley nurgal)
Omanik Ake Saarinen

Värsked saadused iga päev —
Kõik delikatessid saate meilt

Ari avatud: teisip., kolmap. ja neljap. 9—6, reedel 9—7, laup. 9—4.
Esmasp. suletud.

Murray E. Newbigging
MATUSEMAJA

Aastakümnete kogemus eestlaste teenimiseks. Oskuslik nõuanne ja mõõdukad hinnad.

M. WAYNE HAMILTON
Funeral Director

733 Mount Pleasant Rd.
(lõunapool Eglintoni)
Helistada tel. 489-8811 ● 489-8062

KIRIKUD

EELK TORONTO VANA ANDRESE KOGUDUS
Carltoni ja Jarvise nurgal
Õpetaja Andres Taul
Toronto, Ont. M6G 3K6
17 Frank Cresc.
Tel. 656-5248, kirik 923-5172

Pühap., 23. nov. SURNUTEPÜHA JUMALATEENISTUS kell 4 p.l.. Armulaud ja surnute mälestamine.

Pühap., 23. nov. INGLISKEELNE JUMALATEENISTUS kell 1 p. Solist Tamara Norheim.

Pühap., 30. nov. I advent, KONTSERT-JUMALATEENISTUS kell 6 õ. dr. Roman Toi 50. a. muusikalise tegevuse tähistamine. Tema kantaadi „Laudate deo" kordamine. Kaastegevad sümfoonia orkester, täiendatud Vana Andrese segakoor, solist Avo Kittask. Külalisjutlustaja piiskop K. Raudsepp.

ÕPETAJA KÕNETUNNID teisip. ja neljap. 6—8 kiriku käärkambris.

EESTI EV.-LUTERI USU PEETRI KOGUDUS TORONTOS
817 Mt. Pleasant Rd., Toronto
M4P 2L1. Kiriku tel. 483-5847
Õp. Oskar Puhm
84 Dinnick Cres., Toronto
M4N 1L8, tel. 483-4103.

SURNUTEPÜHA JUMALATEENISTUSED armulauaga, pühap., 23. nov.. Esimene teenistus kell 11 hommikul. Jutlustab õp. E. Pähn. Laulab Cantate Domino Charles Kipperi juhatusel. Teine teenistus kell 6 õhtul. Solist Estra Väli-Toompuu. Mõlemal jumalateenistusel teenib õp. O. Puhm, organist Inga Korjus. Pühapäevakool. Leerieelsed.

I KRISTUSE TULEMISPÜHA JUMALATEENISTUS, pühapäeval, 30. novembril kell 11 homm. Teenib koguduse õpetaja. Solist Õnne Laikve.

Piiblitunnid igal pühapäeval kell 10 hommikul, ülemisel korrusel.

Naisringi kokkutulekud kolmapäeviti kell 5 õhtul. Uued liikmed teretulnud.

Noortekoori harjutus pühapäeviti kell 7 õhtul naisringi ruumis.

Cantate Domino harjutus kolmapäeviti kell 7.30 kiriku all saalis.

ÕPETAJA KÕNETUNNID: teisipäeviti ja neljapäeviti kell 6—8 õhtul. Muul ajal kokkuleppel.

TORONTO KOLMAINU EESTI EV.-LUT. USU KOGUDUS
Kirik: 619 Sherbourne St.,
Toronto (Sherbourne'i allmaa jaam on kiriku kõrval).
Õpetaja O. Gnadenteich
112 Fallingbrook Rd.,
Scarborough, Ont.
Telefon 698-7977 või 766-7853
Kantseleis, telefon 921-9417.
kantseleis, telefon 921-9417.

SURNUTE MÄLESTUSPÜHA jumalateenistus on pühapäeval, 23. novembril kell 4 p.l. Armulaud kaetud. Lahkunute mälestamine. Nii armulauast osavõtust kui ka lahkunute mälestamisest teatada enne jumalateenistust.

Järgmine jumalateenistus on pühapäeval, 7. dets. Kristuse tulemisaja 2. pühapäeval, kell 1.30.

Kõnetunnid on iga kuu teisel esmaspäeval kella 6—8 kiriku kantseleis.

OTTAWA EESTI EV.-LUTERI USU PAULUSE KOGUDUS
Õpetaja O. Gnadenteich
Kirik: King Edwardi ja Wilbrodi tänavate nurgal

JUMALATEENISTUS ON LAUPÄEVAL, 29. novembril kell 5 p.l. armulauaga. Laululehed.

TORONTO EESTI ADVENTKOGUDUS
Christuskirches,
804 Broadview Avenue
691-2848

Laup., 22. nov. kell 9.30 homm. hingamispäeva kool. Selle veerandaasta teema: „Kristuse mäejutlus". JUMALATEENISTUS kell 11 homm. jutlustab pastor Cook. Lasteklass. Kõik tere tulemast!

TORONTO EESTI EVANGEELNE KOGUDUS
Stone Church, 45 Davenport Rd.
Jutlustaja Allan Laur,
141 Clark Ave., Unit 50 Thornhill,
Ont. L3T 4P4. Tel. 889-8173.

Laup., 22. nov. kell 7 õ. KUULUTUSKOOSOLEK. Kõneleb evangelist Endel Siitam Kaliforniast. Lauluettekandeid.

Pühap., 23. nov. kell 1.15 pühapäevakool lastele ja täiskasvanuile. (Täiskasvanuile teemal: „Googi sõda".) Kell 2 p.l. JUMALATEENISTUS, kõneleb E. Siitam, soololaule Raul Pumber.

Teisip., 25. nov. kell 7 õ. palveõhtu, E. Siitam.

TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUS
883 Broadview Ave.
Tel. 465-0639
Pastor K. Raid
10 Lamport Ave., Apt. 307
Toronto 5, Ont. M4W 1S6
Tel. 961-8391.
VABADUSE KUULUTUSE" raadiosaated igal pühapäeval kell 3 p.l. WHLD 1270 kc.

Pühap., 23. nov. kell 10.15 homm. PÜHAPÄEVAKOOL, kell 11.00 SURNUTEPÜHA JUMALATEENISTUS — kõneleb K. Raid, naiskoor. Lahkunute mälestamine. Kell 6.00 õ. SURNUTEPÜHA ÕHTUPALVUS — kõneleb J. Puusaag, keelpillid, alt A. Kaups.

TORONTO EESTI VABAKOGUDUS
562 Jones Ave., Toronto 6, Ont.
Jutlustaja E. Saraoja
20 Thorncliffe Ave.
Toronto 6, Ont.
Tel. 463-6223

Pühap., 23. nov. kell 11 homm. koguduse 31. aastapäeva JUMALATEENISTUS. Kõneleb J. Puusaag, laulu ja muusika ettekandeid. Pärast jumalateenistust koosvibimine kohvilauas.

Priit Vesilinnu loeng Hamiltonis

Vabadusvõitluse nädala raames toimub Hamiltoni eestlaste poolt kasutatud kirikus 23. novembril koosviibimine, mille kõrgpunktiks on tuntud National Geographic ajakirja abitoimetaja Priit Vesilinnu valguspildid ja seletused Eestist. Priit Vesilind saavutas kevadel ülelimse tähelpanu oma ajakirja aprillikuu numbris avaldatud artikliga olümpia-eelsest Eestist.

Koosviibimine järgneb vahetult jumalateenistusele, mis algab kell 11.00 ja lõpeb kohvilauaga. Kiriku asukoht: 18 Victoria Avenue South, Hamilton, Main'i ja King'i tänavate nurgal.

Kuna paljud kaasmaalased ei saanud Priit Vesilinnu ettekannet kuulajate rohkuse tõttu Torontos jälgida, siis on Hamiltoni organisatsioonid õnnelikud, et lõuna-Ontario — ja ka Toronto — eestlastel on uus võimalus Priit Vesilinnu ja tema tööga tutvuda.

Eesti noored Toronto koolilavastuses

Leaside Keskkool lavastab igal aastal mõne ingliskeelse näidendi. Tänavu esitatakse Joseph Kesselringi „Arsenic and Old Lace". Lavastuses töötavad kaasa rida kooli eesti õpilasist: Helen Liiholm, Tiina Korjus ja Linda Mäks hoolitsevad reklaami eest, Mihkel Mäks on valgustuse eest hoolitseja ja Maimu Nõmmik tegutseb grimeerijana ning mängib ühes pisiosas.

Eesti noored kutsuvad tänavu kõiki eestlasi oma koolilavastusele, mis toimuvad 26.—28. novembril algusega kell 7.30 õ. Leaside kooli aulas, 200 Hanna Road (Eglinton East ja Bayview). Odavate piletide tellimiseks ning muuks informatsiooniks helistada tel. 481-4418.

Alma Materi päeva aktus Montrealis

Eesti akadeemiliste organisatsioonide ühisel korraldusel koimub Alma Materi päeva aktus pühapäeval, 7. dets., kell 18.00 Montreali Jaani koguduse ruumides. Aktuse kavas on avasõna: Karl Utsal, aktusekõne: mag. Irene Vau-Ruus, deklamatsioon: Helle Leitham, meeskvartett „Laulumehed muuseas" esinemine.

Auhinna komisjon avaldab auhinna tööde tulemused.

Aktusele järgneb kohvilaud.

Eestikeelne jumalateenistus Winnipegis

Pühapäeval, 30. novembril toimub Winnipegi Eesti Seltsi korraldusel Surnutepüha jumalateenistus armulauaga Our Saviouri luteriusu kirikus, Portage ja Minto tänavate ristumisel. Teenivad abipraost Tõnis Nõmmik ja kohapeal elunev Usuteadusliku Instituudi esimese kursuse õpilane Helmut Aaviko.

Omal ajal peeti Winnipegis järjekindlalt eestikeelseid jumalateenistusi. Alguses külastas jumalasõnaga Winnipegis elunevaid eestlasi nüüdne piiskop K. Raudsepp, hiljem teenisid vahepeal ellu kutsutud kogudust õpetajad R. Reinaru ja H. Piir. Ükski nendest vaimulikkudest ei elunenud Winnipegis, vaid teenisid kogudusi väga suurte vahemaade tagant: Kitchenerist, Port Arthurist ja Põhja-Minnesotast. Õpetaja Piiri asumisega Vancouveri rauges koguduse tegevus ning tema juhatuse ülesanded panti Winnipegi Eesti Seltsi õlgadele. Et huvi eestikeelse vaimse töö vastu ei ole kadunud, näitab asjaolu, et üks Winnipegi eestlastest on alustanud õpinguid E.E.L.K. Usuteaduslikus Instituudis.

MONTREALI EESTI ORGANISATSIOONIDE 1980-SÜGISE ÜRITUSTE AJATABEL

NOVEMBER:
20. Eesti Naisselts Montrealis referaatõhtu, kõneleb kunstnik Rutt Tulving, Torontost.
20: Vabadussõja alguse 62. aastapäeva ja skautlikkude noorte vanematepäeva tähistamine, Montreali Võitlejate Ühingu ja skautlike noorte korraldusel, Jaani koguduse saalis, algusega kell 19.00. Kõneleb Walter Pent, Ottawast.
30: Kristuse I tulemise püha jumalateenistus, Usuteaduse Instituudist osavõtjate kaastegevusel.
DETSEMBER:
6—7: Traditsiooniline kunstinäitus Jaani koguduse saalis.
7: Alma Materi päeva aktus, Jaani koguduse saalis, kell 18.00. Kõneleb mag. Irene Vau-Ruus, Ottawast.
12: Pensionäride Klubi kokkutulek. Kõneleb Karl Koppel: „Kanada maapõue-varadest".
13: Laste jõulupuu, Jaani koguduse saalis.
27: Traditsiooniline noorte metsajõulupuu Lättemäel, lipuheiskamise ja talverõõmude algus kell 13.00; videviku tulekul jõulupuu süütamine. Ees on ootamas soojaks köetud tare ning kuum teevesi.

Kissinger juba „ametis"

LISSABON — Henry Kissinger, endine USA välisminister ja üks uue presidendi Ronald Reagani välispoliitilisi nõuandjaid, alustas läbirääkimisi Portugali riigijuhtidega maailma probleemide üle, kaasaarvatud Aafrika. Ta eitas siiski, et ta nõupidamine oleks ametlik ja et ta esindaks seal Reagani.

Korraldajad loodavad Winnipegi ja ümbruskonna eestlaste rohket osavõttu.

Mulkide Seltsi peol oli võituderohke loterii, kus pileteid müüsid väike Ingrid Laar ja pr. Mandra. Pildil õnnemüüjad tegevuses.
Foto: Vaba Eestlane

Suusahooaeg alanud

Lõuna-Ontarios suusahooaja avaakordina toimus pühapäeval Oakville'i Hopedale Mall'is suurejooneline rullsuusatamise võistlus, millest osa võttis ka terve rida eestlasi. Kuidas lumel läheb, näitab tulevik, aga rullsuuskadel olid eestlased erakorraliselt edukad. Robert Vellend võitis otsustavalt võistlusklassi. Tema vend Martin tuli Ken Hawthori järele kolmandaks. Noorte klassis tuli ülekaalukalt võitjaks Allan Mägi. Samas suusatas tugevalt ka Mehis Kivilo, kelle vanemad Harri ja Maimu sõitsid samuti edukalt oma klassides.

Järgmine rullsuusatamise võistlus toimub laupäeval, 15. nov. High Pargis. kell 12 p.

Rein Kommel maratonis 8500. kohal

New Yorgis toimunud maailma suurimas maratonis võistles kaasa juba teist korda Stokholmis elunev insener Rein Kommel. Ta tuli 14.012 osavõtja hulgas 8500-le kohale, ajaga 3 tundi 59 minutit 3 sekundit. Esikohale tulnud Alberto Salalari ajaks oli 2 tundi 13,20.

Rein Kommel võib tulemusega olla rahul, liiatigi, kui teda Bronxi läbistades tabas jalakramp, mis suuresti pidurdas jooksu ja võimaldas temast mööduda real kaasa võistlejail.

Lõpetades suhteliselt jõulisena, märkis R. Kommel, et kõval jooksuteel kannatasid tugevalt ta jalatallad. Ta lubab ka edaspidi osaleda New Yorgi suurjooksudes, kui selleks tööaeg pakub võimalusi.

„VABA EESTLANE"
on valvel eestlaskonna
üldhuvide eest!

Uno Limit rullsuuskadel

Toronto päevaleht „Toronto Star" avaldas peagu veerandleheküljelise foto, kus on Uno Limit rullsuuskadel nagu teda nägi ajalehe fotograaf Jeff Goode. Pildi all on tekstiks: „Varajane start. Uno Limit värskendab oma murdmaasuusatamise oskust talveks rullsuuskadel Moore Park tänavajl Mt. Pleasant'i ja St. Clair'i lähedal."

Spordiuudiseid kodumaalt

Kodumaal on traditsiooniliseks saanud jooksud ümber Viljandi ja Maardu järvede. Tänavu võitis ümber Maardu järve jooksu praegune eesti pikamaajooksja T. Turb. Viljandis oli võitjaks V. Misler.

☆

Eesti tänavuse jalgpallimeistriliitli võitis kaheksandat korda Tallinna „Dünamo", teine oli Narva „Baltika" ja kolmas Pärnu „Kalakombinaadi" võistkond.

☆

Ametiühingute N. Liilu ulatuses laskmiste meistrivõistlustel tuli õhupüssis laskmises esimeseks Anne Oberg 383 silmaga ja väikepüssiga Mati Nigul 1152 silmaga.

☆

☆

Eestis on esimesi samme tegemas karate-sport. Tallinnas peetud võistlusel, millest võtsid osa Soome ja Rootsi sportlased, oli eestlasist edukam raskekaallane Allan Runnel, kes võitis rootslased P.-O. Ljungqvisti ja L. Jenseni, kuid kaotas soomlasele T. Pirttiojale.

☆

Tallinnas võistles itaalia Bolzano „Savoia" korvpallikoondis. Eesti meeskonnad olid külalistest paremad: Tallinna „Kalev" võitis 107: 59, Pärnu „Kalev" 75:55 ja Eesti noortekoondis 85:67.

☆

N. Liidu meistrivõistlustel laskmises naistele Lvovis võitis pronksmedali Erika Aasa, kes laskis 572 silma. Ainult üks silm lahutas teda meistritiitli võitnud lätlannast. Eesti naiskond jäi teisele kohale.

Kanada filmiauhind Urmas Rosinale

6. novembril oli Torontos Academy of Canadian Cinema poolt korraldatud auhindade õhtu, kus välja jagati 17-le mitmesuguse filmiala inimesele nende erialal tehtud saavutuste eest auhinnad. Auhinnad anti filmifoto, toimetamise ja helisalvestamise eest. Mittejutustavate filmide kategoorias anti välja üks auhind ja selle sai Urmas Rosin filmimuusika toimetustöö eest filmis „The Man from Zodiac". Samale filmile anti veel teine, parima õpilasfilmi toimetamise auhind George Gooderhamile.

Urmas Rosina filmi näidati möödunud kevadel Tallinna festivalil.

RISTSÕNA NR. 1046

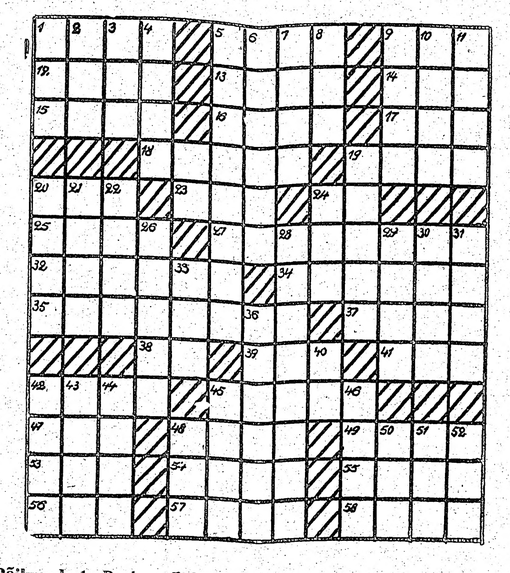

Põikread: 1. Pealuu, 5. Tüse, 9. Saksa aadlitiitel, 12. Järv Põhja-Ameerikas, 13. Mitte terves, 14. Õhtupuna, taevas, 15. Soome maakond, 16. Eesti reetureid 1940. aastal, 17. Tuntud Kanada eestlane, 18. Lahingusse. 19. Heli, 20. Kaksõna, 23. Linn Venemaal, 24. Kaksikvokaal, 25. Lehm teatud olukorras, 27. Eestisõbralik muulane, 32. Maitseaine, 34. Linn Itaalias, 35. Valitsusejuhi nimetus mõnel maal, 37. Prantsuse mehenimi, 38. Isiklik asesõna, 39. Sidesõna, 41. Hollandi tiitel, 42. Väike kala, 45. Jõgi Kaug-Idas, 47. Võõrp. naisenimi, 48. Lahti — luules esinev lühivorm, 49. Närija loom, 53. Tasuta tööjõud, 54. Lõust, 55. Kehaosa, 56. R. Kiplingi teos, 57. Anglosaksi mõõtühik, 58. Liitlaste väejuhte II maailmasõjas.

Püstread: 1. Küsimus, 2. Terava otsaga ese, 3. Ühe filmikuulsuse eesnimi, 4. Käes, 5. Kandevahend, 6. Rajas, algatas, 7. Ajaline mõiste, 8. Kolm ühesugust konsonanti, 9. Keelav sõna, 10. Hüüatus, 11. Linna nimi Piiblis, 19. Saadik Torma endine nimi, 20. Leivapätsike, 21. Hüüatus, 22. Mehenimi, 24. Teatud luuletus, 26. Peitu, 28. Tühi, mõtteta kõnelus, 29. Irevil olev, 30. Naisenimi, 31. Majanduslik tehing, 33. Asi, 36. Kaugelt, 40. Sudermanni näidend, 42. Pagaritoode, 43. Tähed Kristuse ristil, 44. Halvustav jutt, 45. Jõgi Inglismaal, 46. Liiklusvahend, 48. . . .-Darja — jõgi Aasias, 50. . . . de Janeiro, 51. Tekib keemisel, 52. Lühend loomaarsti tiitlis.

RISTSÕNA NR. 1045 LAHENDUS

Põikread: 1. Koorilaul, 7. Kah. 9. Rohula, 10. Emil, 11. Tiib, 12. Naaber, 13. Kutter, 15. Amet, 16. Graafika, 19. Sikutama, 21. Sadu, 23. Sõprus, 24. Vilets, 27. Tita, 28. Roos, 30. Rivaal, 31. Abi, 32. Bonaparte.

Püstread: 1. Kee, 2. Osmium, 3. Rulett, 4. Liturgia, 5. Urin, 6. Lobama, 7. Kuub, 8. Hadrianus, 13. Kaasavara, 14. Tekk, 17. Anastama, 18. Ihar, 20, Tõttab, 21. Sparta, 22. Dupont, 25. Lävi, 26. Silo, 29. See.

RAAMATUID

MÜÜGIL „VABA EESTLASE" TALITUSES

	Hind $	Saatekulu ¢
Arvo Mägi — EESTI RAHVA AJARAAMAT	26.—	$1.—
Fred Limberg — ISAMAA EEST	18.—	70
EDUARD RÜGA graafik ja maalija	10.—	50
A. Käbin — VAIM JA MULD	5.—	70
Ivar Ivask — ELUKOGU	10.—	$1.—
L. Kaagjärv — AASTAPÜHAD piibliteoloogilisi vaatlusi	7.50	$1.—
Heino Jõe — LUGU KÄBIST, LUGU KÄNNUST	2.—	35
Evald Mänd — AASTATE PÄRAND (kolmas valimik vaimulikke vaatlusi)	8.—	50
ESTONIAN SCOUTING	3.—	35
EESTI SKAUTLUS VIISKÜMMEND AASTAT	2.—	$1.—
TERR KUNGLA JUUBELIALBUM (T.E. Rahvatantsijate Rühm)	15.—	$1.—
Juhan Kangur — VAIM, VÕIM JA VABADUS	7.50	50
Hanno Kompus — KUSTUTAMATA NÄLG KUNSTI JÄRELE	11.—	85
Enn Nõu — VASTUVETT	5.—	40
Anna Ahmatova — Marie Under — REEKVIEM	3.50	25
Herbert Michelson — KODUMAALT VÕÕRSILE	10.—	50
Herbert Michelson — SKAUTLIKUL TEEL	3.—	50
Herbert Michelson — NOORSOOTÖÖ RADADEL	3.—	50
Herbert Michelson — EESTI RADADELT	9.—	50
ESTONIAN OFFICIAL GUIDE	5.—	40
Paul Laan — MÕTTELEND — pilte ja peegeldusi	5.—	30
Karin Saarsen — LOHENGRINI LAHKUMINE	4.50	30
Eduard Krants — LUMELIITLASED (luuletuskogu)	3.—	30
Ilona Laaman — MIS NEED SIPELGAD (luuletuskogu)	3.—	30
August Kubja — KADUNUD KODUD — mälestused	4.—	30
August Kubja — MÄLESTUSI KODUSAARELT	2.—	20
Leho Lumiste — ALAMUSE ANDRES (biograafiline jutustus kirjanik Oskar Lutsust)	6.65	40
Ants Vomm — RISTSÕNAD I	2.50	30
Ants Vomm — RISTSÕNAD II	2.25	30
Ants Vomm — RISTSÕNAD III	2.25	30
Ants Vomm — RISTSÕNAD IV	2.25	30
Ants Vomm — MINU HING (luuletuskogu)	20.—	40
Ants Vomm — VARJUD (luuletuskogu)	3.—	50
Salme Ekbaum — AJATAR (luuletuskogu)	4.—	30
Aarand Roos — JUMALAGA, KARS JA ERZURUM	4.—	30
Aarand Roos — JUUTIDE KUNINGAS TALLINNAS	6.—	40
Johan Pitka — RAJUSÕLMED	8.80	40
Urve Karuks — KODAKONDUR (luuletuskogu)	6.—	30
Hannes Oja — KOPUTUSED ENESES (luuletuskogu)	1.50	30
Hannes Oja — TUNNETE PURDEL (luuletuskogu)	2.75	30
Andres Küng — MIS TOIMUB SOOMES?	14.—	50
Einar Sanden — LOOJANGUL LAHKUMINE TALLINNAST	16.20	50

RAAMATUID LASTELE:

KALEVIPOEG (õppe- ja tööraamat lastele)	3.—	50
ÕPETA MIND LUGEMA I (õppe- ja tööraamat eelkooliealistele lastele värvitrükis)	4.—	40
ÕPETA MIND LUGEMA II (õppe- ja tööraamat eelkooliealistele lastele värvitrükis)	5.—	40
EESTI KEELE HARJUTUSTIK I	3.—	50

ASTA WILLMANN

Seal kus voolab Amazonas

21.

Isevärki puuskulptuurid

Ja siis äkki, kitsad tänavad, hirmtihe liiklus, koletu rutt ja bensiiniving — urbaanse tehnoloogia kogu lehk ja kära ja samas ka hotell „PraiaMar" — „Mererand" — jah, kus?! Oo, teispool tihedat taksode müüri hotelli ees väljakul, väike riba, nisuke, mille äärelt voorib suuri busse üksteise sabas kitsast tänavat kaudu mäkke, jättes mulje nagu oleks mõned majadeplokid hakand omal käel liikuma.

Hotelli fuajee on avar ja dzhunglikasvudes, nii et unustan äsjase pettumuse, peatudes hämmastunult platvormi ees, millel kollektsioon hirmuäratavaid, ammulisuiseid lõustu, isevärki puuskulptuuri valges, punases ja mustas vaabas, päid teravate, puseriti hammaste, tulipunase kurgulae ning esiletõugat keelega. Mees leti taga, kel inglise keel võrdlemisi sula, teatab, et need on kujud Sao Francisco jõelaevade ninast, kohustusega heidutada kaldadzhunglis luuravaid kurje vaime. Nõnda on nende õudne ilme siis ka seletet — tuli olla kurjast kangem! — või tuli kurjale näidata hoopis respekti. et ta rahule jätaks, sest on paiku maailmas, nagu Tiibet, kus keelenäitamine on auavaldus.

Ent hetkel on mul oma ignorantsi tõttu vabadus võtta asja kuidas tahan ja ma võtan seda lääne kultuuri kohaselt, kus keelt näidatakse sellele, keda põlatakse ja ei kardeta. Sestap muutuvad nad mulle ka jalapealt armsaiks, seda enam et naljaka kontrastina kerkivad silme ette toredad nais-skulptuurid lääne maailma nautikast, mis kunagiste pu isõidukite ninades pidid kaitsma julgeid veeteelisi; dzhungli jõgedel aga, oleks sihuke naisterahvas „kuradeile kaldavõpsikuis" olnud ehk koguni võimsaks ligimeel ajaks . . .

Katoliku pühakud said uued funktsioonid

Dzhungli jõed . . . viskan pilgu veelkord noile lõustadele ja taban neis äkki midagi aafrikalikku — koget primitiivse taide väljapanekuis siin-seal muuseumes või raamatukaante vahel ning pähe sähvib müstiline sõna: condomble! Ons ehk võimalik kaasa elada sellele erimandreilt pärinevate ususugemetega rituaalile siin? „Jah muidugi," lausub hotellimees, „täna õhtul, kui soovite." Ja me soovime, sest kaugelt enam kui nood kurjale keelt näitavad lõustad rullus Atlandi lainell mustalt mandrilt siia kaldasse: Yoruba ja Dahomey neegritega tuli kaasa ka nende metafüüsiline maailm, nende fetishikultus, musta, eksootilise panteoni sulades siin ladusalt valgenahaliste katoliiklusega, millele omakorda lisandus usu-pärimusi indiaanlasiltki.

Ja nõnda said siin siis katoliku pühakud ka sootuks teised nimed, päris paganlikud koguni ja ka mõnevõrra teistlaadi funktsioonid, Jeesus Kristus kui ka saatan kaasa arvatud. Sestap libises see uus metafüüsiline amalgaam ka üpris libedalt välja ametliku katoliku kiriku hõlma alt, moodustades eht brasiilialikke condomble, macumba või voodoo, võiks öelda — vennastekogudus ioma templite, rituaalide ja preestritega. Sedalaadi eksootilise spiritualismi ning õigegi tolerantse ametliku kiriku kõrval on protestandi kirikul imevähe pakkuda — välja arvatud, et oma kainuse, kasinuse ja töönõudlikkusega hoiab inimese sattumast võlgadesse (!) — nagu väidetakse. Hüva, aga kes siin siis hoolib võlgadest kui rikkalikult leidub metafüüsilist?!

Brasiilia elab oma elu

Hotelli-mees ent pettis, midagi, milleks siin maal tuleb alati olla ettevalmistet; condomble asemel sattusime mingile rahvatantsudekommetelegendide õhtule. Mine tea, ehk oli see paremgi, oleks võtnud viimaks öökima, kui hakkavad seal kukeverega noid fetisheid pritsima — nagu teadupärast asja juurde käib, teiseks — igasuguse atavistlikuga olen pealegi elupikkuses võitluses ja kolmandaks — ep ole võimatu seda rituaali näha ühendriigeski, voodoo'd nimelt, sest pole vist maailmas tsivilisatsiooni, ei kultuuri, mille põhjas ei tuikaks ürgne, ei pulseeriks vaevaga vaoshoitud atavism, nii et sedalaadi vennastekogudustega pole liitund üksnes suurlinna mustad vaid ka valged, uimastavate trummilde ja meeletu koreograafia rütmis saluteerides Lääne-Aafrika muistseid jumalaid — kas Bronxis, Harlemi slammides või Brooklyni ja Queensi ghettodeski.

Nähtud etenduse puhul oli vaid kahju, et see oli üpris dilettantlik. Suur sara ent oli rahvast täis ja asjaga rahul. Sestap süvenes mulje, et Brasiilia elab kuidagi „nohinal" oma elu, kuigi soovib et teda märgatakse ja hinnatakse. Inimesed näikse olevat rahul oma brasiillusega, mis sugugi ei tähenda, et poleks nurisemist või et ei olda teadlik probleemidest. Maksab mingi püüdluste ja loiduse iseväärki tasakaal, turgutub inimesi vaadates pähe.

Ülemine ja alumine Salvador

Salvador on linn kahes suures eriosas, ülemine ja alumine, üleval vanalinn kogu oma ajalooga, all uuem osa, ent ei nägusam või jõukam, vastupidi — alla jääb ka „alama klassi" eluala, kust soovitati juba hämaruse hakul eemale hoiduda. Päeva-ajal iseasi, üpris kerge sinna pääseda pealegi, sest mõlemaid linnapooli ühendab juba 1875. a. alates 75 m. kõrgune Lacerda tõstuk.

Kuna aeg on libisemas pealelõunasse, otsustame vanalinnas pisut omal käel ringi vaadata. Sellega ent satume vandeseltslusele, mida ei murra isegi mitme inimese tahe — meid on paras peotäis, sest kongressi järgselt on siin liikvel teisigi penlasi — seleta kuidas tahad, taksojuhid hotelli ees väljakul on kõik ühe mütsi all: viime, näitame ja toome tagasi, tund või pooltteist ja nii ja nii palju. Nii et taksojuhtide hirmuvalitsus ja turistil ei teps terakestki vabadust, kui just jala ei taha „viskama" hakata. Ent kaugele sa sedasi tunni poolteisega jõuad, või kahegagi — ja peale seda tuleb äkki pimedus. Alla-andmine osutub vältimatuks ning nõnda saime sel päeval veel turismi-bürooski ära käia ja südalinnast ka mingi mulje, kuigi juhid ei kõnelend ingliskeelt.

Igal juhul paistis otsegu oleks kogu 8 miljonilise Rio liiklus siia, pooltteise miljonilise linna kitsaile, kõveraile ning üles-alla kulgevaile tänavaile täie hooga sisse murdnud — ilma et siiski oleksime olnud tunnistajaks ainsalegi õnnetusele! Osavad sellid nood bussi- ja taksojuhid, andis imestada juba Rios. Ja mis veel — märkasime, et linnas liikus ikka ka normaalselt funktsioneerivaid taksosid, kes olid valmis viima inimesi ühest sihtpunktist teise; need aga hoidusid turismi-hotellidest nii eemale kui said, nii et ülejärgmisel päeval tulles oma-käe tuurilt linnas, lasime juhil päris mitu plokki enne hotelli „otsad ümber pöörata" ning kõndisime tagasi.

Pikemaks ringsõiduks tuli üürida siiski „hotelli-tsunfti" takso, sest sedakaudu oli tagat ka ingliskeelt kõnelev giid. Ning igapidi intelligentseks too noor sell osutus, oskas ladusalt anda seletusi ning väledalt vastata ka ootamatuile küsimustele ega püüdnud ta ka kustki aja suhtes oma kasuks kokku hoida vaid oli üpris agar näitama, uhkusega näitama. Ja brasiillane on uhke oma ajaloole, aga üle selle veel oma ajaloolisele linnale, mille profiili pole veelgi suutnud muuta kaasaja arhitektuuri moodsus või kõrgus.

(Järgneb)

Kuulutamine
„VABA EESTLASES"
täidab oma eesmärgi!

ADVOKAADID

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1002, Royal Trust Tower
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

TED ROLAND LAAN
advokaat-notar
133 Richmond St. W., Ste 705
Toronto, M5H 2L3
Tel. 364-7072

RAAMATUPIDAJAD

JOHN E. SOOSAAR, C.A.
Chartered Accountant
55 University Ave., Ste. 600
Tel. 862-7115
Toronto, Ont. M5J 2H7

DR. S. BROGOWSKI
OPTOMETRIST (OPTIK)
Tel. 531-4251
412 RONCESVALLES AVE.
AT HOWARD PARK

VABA EESTLANE

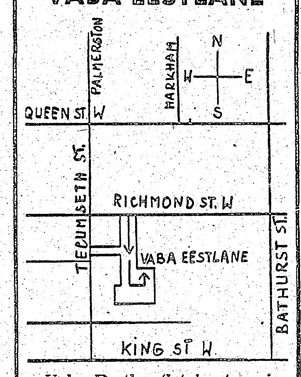

„Vaba Eestlase" toimetuse ja talituse asukoha plaan

TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast
reedeni kella 9—4-ni.

Telefonid: toimetus 364-7521
talitus 364-7675

Toimetajad kodus
väljaspool tööaega:
Karl Arro 482-0242
Hannes Oja 481-5316

Kuulutusi võetakse vastu:
nädala esimesse ajalehte kuni esmasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.

KUULUTAMINE
VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.

Kuulutuste hinnad:
üks tolli ühel veerul ... $3.50
esiküljel ... $4.—
tagaküljel ... $3.75

KUULUTUSI VÕTAVAD VASTU:

1. Vaba Eestlase talitus
135 Tecumseth Street
Telefon 364-7675
Postiaadress: Box 70, Stn C
Toronto, Ont. M6J 3M7
Talitus väljaspool tööaega:
Helmi Liivandi 251-6495
2. Mrs. Leida Marley
149 Bishop Ave.
Willowdale, Ont. M2M 1Z7
Telefon 223-0080

Ainult nõrkuste ja pahede kaudu muutub meile nii mõnigi kõige suurem vaim lähedaseks, arusaadavaks ja armsaks.

A. H. Tammsaare

Vihik kaasaaegsest rahvaluulest

SAUNALOOD I. Koostanud Jaan Libekeel. Kirjastus Välis-Eesti & EMP, Stokholm 1980. 39. lk.

Kodumaa külastaja, kellele on allkirja vastu antud luba ainult Tallinnas sugulaste juures viibida, viiakse nende poolt loavastaselt linnast välja rohelisse. Paar konjakiklähvi on andnud sugulasele tundeet kas siis „eestlane ei või omal maal enam vabalt ringi liikuda!" Väliskülalisele pandi suhu paar venekeelele iseloomustavat vandeõna, pähe suruti Lenini sotsialistlik soni ja jalga kirsasaapad ning siis sõideti vaikse järve äärde telgitama. Ehmatuseks leiti, et samas on ka ühe asutuse puhkekodu. Pärast esimest ehmumist liituti selle seltskonnaga ja mindi koos sauna, kus käis vägev pidu.

Öö, mis väliseestlasele järgnes oli nagu unenägu nahkavõtva saunaleili ja kesköise suplemisega väikses järves.

Sellel ööl kuulis väliseestlane nii palju naljajutte maksva korra kohta ja puhast pilget, mida ta polnud kunagi enne kuulnud. Need lood ei olnud mitte hellast eidekesest ja armsast taadikesest, vaid sellistest asjadest, mille avalikuks tulemisel saanuks asjaosalised raske karistuse osalisteks.

Kuuldud lood andsid idee sellise kogumiku koostamiseks, milliste kohta on teada, et need on räägitud Eestis. Kirjapanija leidis, et meie kohus on neid nalju kui uuemat eesti rahvaluulet koguda ja avaldada.

Kogutud naljalood pole siiski ainult Eesti „kaup", vaid juba üsna rahvusvahelise ulatusega ja palju neist on ilmunud ka meie ajakirjanduses.

Mõni sõnavõtt on vulgaarsetvõitu, kuid koostaja kasutab prantsuse vaadet sellele, et ropp ei ole mitte sõna, hoopis see, mida selle all keegi mõtleb.

Ja siis järgneb 29 lk nalju, mõned seotud eestlastega, palju rohkem aga kommunistlikku korda ironiseerivad. See satiir on valusalt lõikav ning küüniline. See näitab, et eesti rahvas leiab selles mingisuguse abiventiili eluraskuste vastu, sest „kui nalja ka enam ei saa, ei tasu edasi eladagi. Sigade riik," arvab üks tegelasist.

Raamat ilmus ESTO-eelsel kibekiirel ajal ja selles on märgata mitmeid kiirustamise märke (rohked trükivead). O. Mikiver on aga andnud iseloomustava kaanekujunduse saunalugude esimesele ja loodetavasti mitte viimasele vihule.

HANNES OJA

Külapoisid lõppudelõpuks

Toronto populaarne noorte meeste lauluansambel „Külapoisid" on eesti üritustel tähelepanu leidnud oma hoogsa ja bravuuse esinemisega. Seda on meeleldi tahetud pärast kuulamist koju kaasa võtta, kuid loodetud heliplaat andis aastaid oodata.

Tänavu kevadsüveks ilmus lõppudelõpuks heliplaat „Külapoisid". Noortest meestest koosnev lauluansambel esitab sellel 13 laulu ja ühe instrumentaalpala. Osa laule on grupiliikmete omalooming, teised kohandatud ansambli vajadusele, mõnes laulus lauldakse koos, teistes on sooloosades üksikud liikmed, mis kogu esitatavale programmile jätab mitmekülgse ilme.

Esimesel poolel on P. Aruvaldi „Peolaul", roosti meremehe valss „Heivallerii", edasi on P. Aruvaldi teine loodud laul „Kuulge Eestimaa pojad", siis „Merel", P. Kopvillemi loodud „Nägin eile neiut", rahvaviis „Nii Käratvere külas" ja esimene pool lõpeb P. Kopvillemi mängitud ja loodud instrumentaalpalaga.

Teisel poolel „Tallinna teel" P. Aruvaldi sõnadega, rootsi viis „Tantsulugu", „Lorilaul", „Inimesed tänaval" A. Kivilo ja P. Kopvillemi sõnadega, rahvalaul „Talgupolka", „Kodumaa neid" ja viimasena tore seade lastelaulule „Väiksed käed".

Külapoiste ansamblisse kuulusid Martin Ahermäe, Priit Aruvald, Raimo Heyduck, Ülo Isberg, Peeter Kopvillem, Matti Lehesalu, Urmas Migur, Lembitu Ristsoo ja Valev Vastopä. Pillimehed on M. Ahermäe kontrabassil, A. Aruvald trummidel, A. Kivilo kitarril, O. Kopvillem akordionil ja klaveril, P. Kopvillem kitarril, mandoliinil, trummil ja suupillil ning H. Tork elektrikitarril. Eriinstrumentide saade ja korduvad sissemängud jätavad päris orkestrilise efekti ja lisavad esitatavate laulude hoogsust.

Rein Raamatu kaanefotol on külapoisid klaveri ümber ja nende juures pingil pudel prantsuse konjakit. Kuuldud lauludest kajab siiski rohkem robustsemat, jõulisemat, kohati isegi „metsakohinalikku", kapakaljalist rustikaalsust kui prantsuse peent kurgukastet. See on päris tüüpiline eesti külapoiste laululugude programm pidu ja pilgari pidamisel.

Sellisena see ongi kaasahaarav, sest selles on midagi omast, eriti neile, kes on pärit kodumaa küladest, olles samal ajal aga ligitõmbav nooremaile kui „eksootiline märjuke" nende vanemate pärandist.

Külapoisid on valmis meie kodudesse tulema kaasas hea tuju, vaimukus, rütmilisus ja tosin meeleolukaid laule.

„Külapoisid". Kapa-Kalja Production. Stereo SPO21. Produced and arranged by Aruvald-Kopvillem.

HO.

Under keeleküsimuse lahendajana

Marie Underi ilukeele mõju tsaariaegse koolikeele eestistamisel

Tsaaririigi kokkuvarisemine 1917. a. ei toonud nii spontaanset muudatust Tallinna koolide õppekeelele, kui oli põhjustanud I maailmasõda, mil saksakeelsed koolid muudeti venekeelseiks või koguni suleti nagu juhtus Tallinna „Töchterschule'ga". Sealt valgus õpilasi venekeelseisse koolidesse, nagu seda oli hiljuti rajatud Tütarlaste Kommertskool, mis hoolimata eesti vaimsusest oli venekeelse õpetusega, kus ainult usuõpetus võis toimuda eesti keeles. Tsaaririigi varisemise järele tuli tagasi jälle saksa keel.

Tagajärjeks oli kadakluse tõus, sest paljud vanemad soovisid oma lastele selle keele lisapraktikat, lootusega et nad saaksid hiljem teenistuskohti Peterburgis.

1917. a. revolutsioon aga paiskas Peterburgist aristokraatide lapsi Tallinna koolidesse, kus veel loodeti varju leida bolshevike eest.

Ka õpetajate hulka ilmus Smolnõi Instituudi kasvandikke, kes tõid kaasa hoovkonna kombeid, nõudes tütarlastelt reveransi tegemist tervitamise puhul.

Tallinna Tütarlaste Kommertskool oli väga uhke välimusega oma hiljuti valminud uue hoone tõttu, mille sissekäik avanes suurde vestibüüli, kus valvas uhkes livrees uksehoidja ja trepikodadesse ilmusid inimsuurusega õlimaalid endistest vene printsessidest, mida õpilased pidasid prof. Köleri töödeks.

Veebruaris 1919 lõhenes kooli abiturientide klass, kuhu ka mina kuulusin, kaheks vaidlevaks pooleks: vastakuti kadaklus ja uuesti tärkav eestlus, sest venelased olid pagenud saksa okupatsiooni eest. Vaidlusaluseks oli kooli tulevane õppekeel.

See küsimus oli ka arutlusel vanemate koosolekul, kuna paljud olid kaotanud usu oma laste eestikeelsesse tulevikku.

See lõhenemine kandus ka kooli kasvandikesse, kadakad soovitasid eestimeelseil minna tagasi vallakooli.

Ühel päeval levis meie kaheksanda klassi (tegelikult kümnenda, kui juurde arvata kaks ettevalmistusklassi) lauaaluseid pidi edasi antult väike paberkaantega luuletuskogu „Sinine puri", autor Marie Under. Selle oli klassi toonud õpilane Helmi Susi. (See perekonnanimi sai hiljem tuntuks tema venna Arnoldi kaudu, kellelt Solzhenitsõn kuulis elust demokraatlikus Eestis). Õpilasi paelus Marie Underi luuletuste ilus ja tolle aja kohta moodne eesti keel. Siit peale oli eestimeelsete õpilaste vaidluste tugipunktiks väitlus: kui meie keel on nii ilus luules, siis on seda võimalik kasutada ka kooli õppekeeleks.

Eesti Vabadussõja ajal deklameeriti Marie Underi luulet Estonia lavalt.

Mäletan marulist aplausi, kui noor Aarne Visman-Viisimaa esitas luuletuse, milles oli juttu kirdest tulevast pakaselohest, mille võib hävitada ainult hõbekuul.

Pärast puhkusel viibivad sõdurid lehvitasid Eesti lippu väites, et selle valge serv on meie hõbekuul.

Tallinna Tütarlaste Kommertskool oli vist esimene eesti keelele üleminekul ja tema direktor Heinrich Bauer sai haridusministriks pärast P. Põllu surma ja lühiajalist Kartau juhtimist.

Tallinna Tütarlaste Kommertskooli kolmanda lennu mälestuseks kirjutanud

Hilda Taksimäe-Lepni

Pensionäride Mardihtu Montrealis

Montreali eestlaskonna tegevuses on sel sügisel kõige aktiivsemaks osutunud Pensionäride Klubi, nii oma ürituste rohkuselt kui ka osavõtjate arvu poolest. Klubi viimatise üritusena peeti reedel, 7. nov. Mardihtu, millele oli tulnud ligi sada eestlast. (Suhteliselt võrreldes oleks samasugusel üritusel Torontos pidanud olema tuhat eestlast).

Kohaletulnuid tervitas Klubi esimees Edgar Heinsoo, mille järele õpetaja Heino Laaneots pidas lühikese palvuse. Klubi „hostess" Edith Tomsen teatas õhtu kava kohta, et selles on esmaesinemisi uute talentide poolt. Koosviibimine oli ettenähtud ühise õhtusöögiga, kus maistva roa eest hoolitsesid tragid perenaised Tuuli Nerska ja Dagmar Muru.

Eeskava osas mängis Linda Oder klaveril vaimustavalt kolm meloodilist pala: F. Mendelsson „Laul ilma sõnadeta", Chopin „Nocturn Op. 2" ning G. Lamaire „Gavotte des Mathyrins". Järgnevalt esines hiljuti moodustatud meeskvartett „Laulumehed muuseas", koosseisus Herbert Rand, Heino Laaneots, Lex Soom ja Ets Leetmaa, kes toreda harmoonilisusega laulsid H. Vetterlingi „Hele täht" ning Tuudur Vettiku „Kuu", saades publikult võimsa aplausi.

Koosviibimisel leiti, et sellised üritused aitavad süvendada eestlaste omavahelisi tutvusi, eriti aga nende ühtekuuluvust.

ALEKSIS RANNIT

NOVEMBRI TALLINN

Novembrihallas oled kõige hallim,
su hallus tuhatvarjundetud ent,
linn hääletu ja luitund ilu, Tallinn
sa — hingelt Nürnbergi ja Brügge vend.

Tuhkhalli pilvetiivahelki taevas,
kord läiketu, kord särav ööde värv,
su kurbuses on ulmi valgest laevast,
kel tormivõitvat rinda ehib pärg.

Ees — Soome lahe hallikarva kalev
ja selle kohal sinu külm profiil,
su jalus — kaugusesse suikund Kalev
ja kõrges — Oleviste tornikiil.

Keskaja maalingute hallid silmad,
ja voolit gootika su uhke suu,
mu Tallinn, näen sind tihti uneilmas
kui mõrsjat, kelle juustes — Leete tuul.

Jah, kaugelt paistab selgemalt su ilu.
On öine tund, ehk sinu palet nüüd
kuu heljuv peopesa hellalt silub
ja peseb vaikus sinu taevarüüd.

Meel nagu noorusulmadesse poeks,
kui astun seal, kus kulgend tundeleek,
Pikk Hermann taevakaare kindlaks toeks
ja Kadrioru hallatand alleed.

Ju vormist ära puude kuldne soeng
ja tühjes ladvus laulab põhjatuul,
ma hingest Underit ja Liivi loen
ja minu hõllaus on põhjatu.

Siis tuleb meri, virgudes ta endest
ma sammun vallandunud rannateed,
ja kuulan ma ja kuulatab november
kui lausub laine mulle sõnad need:

— Su merise ja sünge rahva veri
on vastutuulest segatud ja kõust,
siin muremullast tõuseb vaimuteri
ja laulu vastupandamatust jõust.

Ja minu hõisk ei ole rammast malmist,
ja eksimatu usk ei jäta mind,
et iialgi ei saagi Tallinn valmis,
kuid ootuses jääb kauniks tema hing.

Hallakuu 1944,
hallakuu 1980

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Teisipäeval, 18. novembril 1980 — Tuesday, November 18, 1980

Võrulased viisid kodumägedele

Maakondlikud kokkutulekud on asendanud eesti organisatsioonide pidusid ja pole enam jäänud maakonnaliikmete omavaheliseks kokkutulekuks, vaid kogu Toronto eesti ühiskonda kaasahaaravaks meeleolutsemiseks. Seda seltskondlikku arengut on näidanud äsjane hiidlaste ja nüüdne võrulaste peoõhtu, millest üle 300 inimese osa võttis. See oli sisult võrumaalaslik ja suures osas ka võrukeelne.

Õhtu avas A. Tuvikene sissejuhatavalt sõnadega „Kas tunned maad?", mis sellejärel muutus ühislauluks võrulaste pasunakoori saatel Haanjamehe A. Kelderi juhatusel.

A. Tuvikene viis kava edasi, kandes mõtted 36 aastat tagasi olnud rännutee algusele, esitades mälestusteose värssides ja piltides võru kallis isa- ja emakeelses murdes. Nüüd pole kodumaad, ei kodukotust, ei rahvast ja räskus rõhub mind. Pöördudes piduliste poole ta ütles, et meil võrukestel on hea meel, et sina oled siin, tore on teid kõiki näha. Pidutsegem ja tundke end hästi. See õhtu viib meid kodumaale, kus õhtuti üle põldude, väljade, metsade ja järvede kostis pillihääl, kutsudes simmanile, kus tantsiti hommikuni.

Järgnes ühislaul „Mingem üles mägedele" ja järgnesid valguspildid Võrumaa loodusest, kuna taustamuusikaks mängis O. Haamer kandlel ja A. Tuvikene deklameeris, küsides „kos tuless see õnnis aig", mil jälle võiks kodukohas olla?

Üheks osaks oli uudiste lugemine Tammula vanakese ajalehest, kuhu sisse oli põimitud ka tuleva aastase Killamängude uudised ja selle tegelaste tutvustamine. Lõpuks tegi teatavaks tervitused kaugemal olevailt võrukestelt.

Ta natuke pikaks kujunenud ja valjuhäälduja kiusamise tõttu ebaselgeks jäänud, ehkki huumorikiullane ettekanne, lõppes ühislauluga „Haanja mies".

Lõpuks A. Kelder tänas teiste maakondade esindajate ja Eesti Vabariigi aupeakonsul I. Heinsoo küllatuleku eest. Võru „sisaraist ja velledest" laulukoor laulis E. Tobrelutsu juhatusel „Laulu kodumaast" ja „Kannel kallis", misjärel võimsa ühislauluga „Vennad tehkem puhtaks hääled" lõppes põimik, millele järgnesid veel kaks kergemalt kandlelugu O. Haamerilt ja E. Aasmalt.

Võrulaste orkester mängis alul vanatantsu lugusid, tehti ringmängu ja siis G. Iltali orkester viis peo üle moodsamaile rütmidele. Vaheajal esitas Eha Luik mustakunstitrikke; mustkunstnik on ka ise Võrumaalt pärit.

Iraan tulistas Kuveiti piiriposti

BAHRAIN — Esimest korda Iraani—Iraagi sõja kestel on tegevus ulatanud väljaspoole nende kahe riigi piire, kui üks tundmatu sõjaväelennuk tulistas kaks raketti Kuvaiti piiripostile Iraagi piiri lähedal, aga ei põhjustanud hävitust ega inimohvreid.

Hiljem Bagdadist Iraagi sõjajõudude ülemjuhatusest teatati, et nad lasid alla ühe Iraani lennuki Kuvaiti territooriumi kohal, mis hiljem pole siiski kinnitust leidnud. Küll on tehtud kindlaks, et küsimuses olev lennuk kuulus Iraanile ja Kuvaiti valitsus on avaldanud valju protesti vahejuhtumi tõttu.

Idi Amini väeüksused hävitasid linna

KAMPOLA — Endise Uganda diktaatori Idi Aminile truuks jäänud sõjaväeüksused hävitasid täielikult Uganda Lääne-Niiluse provintsi pealinna Arua ja ei jätnud püsti muid kui varemeid. Miliza Korjuse tütar, Liitunud Rahvaste Organisatsiooni arengumaade programmi direktor Melissa Wells ütles, et ka ühtki inimest pole enam endises linnas. Ta oli just tulnud Aruast, Amini koduprovintsi pealinnast ja teadis, et 250.000 inimest on pagenud pärast võitlusi kuu aega tagasi.

Venelased pehmendavad SALT II tingimusi

Ameeriklaste mitteametlik delegatsioon Moskvas küsimusi arutlemas

MOSKVA — USA delegatsioon hoiatas Nõukogude Liitu, et SALT II strateegiliste relvade piiramise kokkulepet ei saa ratifitseerida ilma suuremate muudatusteta ja ütlesid nüüd, et N. Liidu ametivõimud näisid leppivat, et Moskva võtab relvade küsimuse uuesti arutlusele kokkuleppe päästmiseks.

USA delegatsioonil oli esimene kokkusaamine Moskvas pärast uue Ameerika presidendi valimist, kes andsid edasi oma valitsuse seisukoha nõukogude välispoliitika ja relvastuse nõuandjaile, soovitades et venelased peaksid nõustuma suuremate muudatustega, kui tahetakse, et SALT II ratifitseeritakse.

USA delegatsiooni liige kindralleitnant Brent Scowcroft, kellest räägitakse kui Ronald Reagani administratsiooni julgeoleku nõuandjast,

ütles pärast kokkusaamist peetud pressikonverentsil, et venelased ei nõustu täielikult selle seisukohaga.

Delegatsiooni juht William Scranton märkis siiski, et N. Liit soovib, et kokkuleppele oleks allakirjutatud ja et USA-l on kohustus teha ettepanekuid neile soovitavaiks muudatusiks.

Siiani on N. Liidu president Leonid Brezhnev öelnud, et SALT II kokkulepe, millele ta koos Jimmy Carteriga 1979. a. juunis Viinis alla kirjutas, peab saama heakskiidetud USA Senati poolt ilma muudatusteta ja et katsed läbirääkimiste uuesti alustamiseks võivad tõsiselt ohustada detentet.

Kuid möödunud nädalal N. Liidu uus peaminister Nikolai Tihhonov ütles siiski, et N. Liit on valmis mõneks konstruktiivseks relvade piiramise ettepaneku ärakuulamiseks.

Mõlemad pooled siiski mõistavad, et neil on ees tõsiseid raskusi.

Kuid venelased leidsid, et sellega seoses on hea võimalus uue presidendi ametisse astumisel üle vaadata N. Liidu ja Ameerika Ühendriikide suhteid,

kuna ka Kreml on praegu ümberkaalutlemas oma välispoliitikat veebruaris toimuva parteikonverentsi puhuks.

Kuigi pressikonverentsil antud seletuse kohaselt oli viiteid N. Liidu leplikumale suhtumisele, teatas päev hiljem nõupidamisest osa võtnud N. Liidu ja USA vaheliste suhete instituudi direktori abi Vitali Zhurkin, et teated, et N. Liit võtaks revideerimisele oma seisukoha, on alusetud.

Hiidlaste Seltsi peol esinesid marditantsuga Kai Kääridi tantsustuudio tütarlapsed. Pildil „egiptlannad" esinemas.

Foto: Vaba Eestlane

Poola tööliskond ei rahune

Uued streigiähvardused ja dissidendi arreteerimine

GDANSK — Kuigi Poola ametiühingud lubasid möödunud nädalal alustada kiiresti oma majanduslikku ülesehitamist, on iseseisev ametiühing esitanud Poola valitsusele uusi nõudmisi ja andis Poola põhja- ja lõunapoolseis tööstusrajoonides uued streigihoiatused, kui valitsus hakkaks opositsiooni arreteerimistega maha suruma.

Üks iseseisva ametiühingu Solidariteet esindajaist ütles pühapäeval, et esmaspäeval ollakse valmis uueks streigiks, kui valitsus ei saa selleks ajaks kokkulepet kooliõpetajate ja tervishoiuala töölistega.

Solidariteedi allikaist on kuuldud, et situatsioon on plahvatuslik vaatamata,

et Poola Kommunistliku Partei juht Stanislaw Kania ja töölisliikumise juht Lesh Walesa kohtusid ja näiliselt saavutasid vastastikuse arusaamise.

Moskva ja teised Varssavi Pakti liitlased, eriti Poola naabrid Tshehhoslovakkia ja Ida-Saksamaa jälgivad tähelepanelikult sündmuste arengut.

Moskvas N. Liidu vanem ametnik Leonid Zamjatin ütles, et Poola suured läänerriikide laenud on majanduslıku ja sotsiaalse kriisi põhjustajaks. N. Liidu invasiooni oht kummitab pidevalt sündmuste arengu kohal.

Hollandis olev NATO sekretär kindral Joseph Luns arvas, et liitlaste poolt ei ole ettenäha Poolale mingit appiminekut, kui N. Liit peaks riigi okupeerima.

Ta arvas siiski, et tõenäoliselt on Afganistani sündmused seni venelasi tagasi hoidnud uue invasiooni teostamisest.

Poola uute ametiühingute juht L. Walesa on hoiatanud rahutuid töölisi, et nüüd, kus neile on antud seaduslik tunnustus, pole vaja kasutada geriljataktikat, kuna on teised teed vahekordade lahendamiseks.

Eestlaste turismireis Piibli maadele

Eeloleval kevadel korraldab pastor Helmut Rüdmik USA ja Kanada eestlastele järjekordse kristliku turismireisi. Selle eesmärk on külastada inimkonna tsivilisatsiooni ja ristiusu hälli ning kestab 13 päeva. Üle 300 eestlase on möödunud aastate jooksul kõrgesti hinnanud nii põhjalikke reise, kus selgitusi antakse eesti keeles. Kõigile osavõtnud eestlastele on selline reis jäänud üheks suurimaks unustamatuks elamuseks.

Seekordne turismireis haarab endasse Ammani ja kuulsa kaljumäestikku raiutud ajaloolise Petra linna külastamise. Iisraelis külastatakse kõiki tähtsamaid linnu ja paikasid, mis seotud ristiusuga.

Järgnevalt lendab turismigrupp Egiptusesse, kus kolme päeva jooksul külastatakse Kairot, Memphise ja Sakkara ajaloolisi linnu. Kaamelid viivad eestlased ka suurte Giza püramiidide juurde.

Reis on nii kavandatud, et ei ole ülejõukäiv vanematele inimestele. Ühise perena lennavad USA ja Kanada eestlased välja New Yorgist kolmapäeval, 6. mail 1981. a. See on kõige ilusam aastaaeg Kesk-Idas. Vaatamata tänapäeva elukallidusele, on sellel turismireisil odav üldhind $1379. See katab lennukulud kolmele maale, igapäevased ringreisid, 1. klassi hotellid ja söögid. Kaasareisijad peavad end registreerima paari lähema kuu jooksul. Üksikasjalisemaks informatsiooniks ja reisikavaks palutakse kirjutada aadressil: Rev. H. Rüdmik, 783 Arton Lane, PORT ST. LUCIE. Florida 33452. USA.

ELSIE'S

ÄRI AVAMISE ODAVMÜÜK

Uus kauplus: 622 Queen St. West (Bathursti lähedal) — Tel. 363-4488

TASUB KÄIA TUTVUMAS!

Kaubad, mis harilikult maksavad $120.— on sellel odavmüügil $39.95 ja $21.95.

On ilusaid pluuse, poncho'sid, puuvillaseid ja villaseid kleite j.m.

Avatud kella 11 homm.

RACEWAY PLYMOUTH CHRYSLER LTD.
H. KÄRTNA müügiesindaja
150 Rexdale Blvd., Rexdale, Ont. M9V 1P6
Tel. äris 743-9900, kodus 244-6583
HORIZON ☆ K-CAR ☆ CARAVELLE ☆ SAPPORO ☆
CORDOBA ☆ LE BARON CHRYSLER
Pruugitud autod.

Madriidi konverents teostub siiski

Venelastega saavutati viimasel minutil kokkulepe

MADRIID — Kuigi venelased ähvardasid nende vastu tehtud rünnakute rünnakute järel, et nad lahkuvad möödunud laupäeval Madriidis peetavalt Euroopa Julgeoleku Konverentsilt, millest 35 riigi esindajat osa võtavad, jäid nad üheteistkümnendal tunnil päevakorras saavutatud kokkuleppe tõttu siiski edasi ja konverentsi töö võib jätkuda praeguse ajatabeli kohaselt kuni tuleva aasta märtsikuuni.

Kokkulepe, mille teksti koostasid viis neutraalset riiki, lõpetas kümme nädalat kestnud diplomaatilise tõkke ja karmide argumentide esitamisega N. Liidule tekitatud pahameele, mis läks sageli piirini, mis näis lõpetavat ida ja lääne vahel igasuguse koostöövõimaluse.

N. Liidu taktika oli konverentsi mõjukuse nõrgendamiseks,

seades üles piiri inimõiguste, Afganistani ja teiste tundlike detenteküsimuste ümber.

Kuid läänerriikide tugev opositsioon, nende hulgas Kanada, näib olevat sundinud N. Liidu oma seisukohtades tegema järelandmisi.

USA, Kanada, N. Liit ja 32 Euroopa riiki ei esitanud enam vastuseisu, kui viimasel minutil neutraalsete riikide poolt tehti ettepanek ajatabelil kõikide poolt aktsepteeriti.

Kompromiss tehti Helsingi kokkuleppe täitmise vaatlemise ja uute etepanekute diskuteerimisel,

kuid läänerriigid keeldusid päevakorrapunktide lühendamisest, mille hulgas oli inimõiguste rikkumine N. Liidus ja invasioon Afganistani.

Moskva on soovinud, et konverents kontsentreeruks uutele päevakorrapungtidele nagu on ta ettepanek ülidise Euroopa relvastumise vähendamise arutlemine.

Päevakorra kokkuleppe ei vasta täielikult küll venelaste soovidele, kuid vähemalt suurem ida ja lääne vahekordade purunemine suudeti vältida. Kokkuleppe punktid koostasid Austria, Rootsi, Shveits, Küpros ja Jugoslaavia. Kuigi USA polnud sellega eriti nõus, otsustas ta siiski leppida, kuna ajatabeli kohaselt on aega asjade arutlemiseks.

Madriidi avamise esimene nädal oli rikas dramaatilistest sündmustest. Ida-Saksamaa peaaegu katkestas oma kultuurisidemed Lääne-Saksamaaga, Tshehhoslovakkia võttis kodaniku õigused eksiilis olevalt Charter 77 aktivistilt Pavel Landovskylt. N. Liidus arreteeriti juudi aktivist Viktor Brailovski. Moskvas kogunesid 100 juuti ülemnõukogu juurde, nõudes väljapääsu viisat Juri Orlovile ja 190 juuti pidasid kuues linnas näljastreigi. Rootsi N. Liidu dissidendid ütlesid, et 30.000 vene neliupühalast alustavad viiepäevalist näljastreiki, protesteerides väljarännu raskuste pärast.

Konverentsihoone ees üks USA leedulane demonstreerija lõikas läbi oma käesooned. Hispaania politsei ajas laiali hääleka demonstreerijate grupi, kes nõudsid inimõigust N. Liidus ja arreteeris neist 39 inimest.

Reagan nimetab uusi kaastöölisi

LOS ANGELES — Uus Ameerika Ühendriikide president Ronald Reagan on nimetanud presidendi nõuandjaks San Diego juristi Edwin Meese. Nõuandja on valitsuse liikme tasemel. Meese oli Reagani valimiskampaania juhatajaks. Valge Maja koosseisu juhatajaks on määratud James Baker Houstonist, kes oli 1976. a. üks tippmeestest sellase presidendi Fordi valimiskampaanias ja oli tänavusel valimisel alul Buschi valimiskampaania organisaator kuni Buschi kandideerimiseni abipresidendiks.

Juudi aktivist vangistati Moskvas

MOSKVA — Viktor Brailovsky, juhtiv juudi aktivist N. Liidus, arreteeriti möödunud neljapäeval ja süüdistati N. Liidu laimamises, tegi ta abikaasa pressile teatavaks. V. Brailovsky on põrandaaluse ajakirja „Jews in the USSR" toimetaja, mis viimati ilmus juunis 1979. Nõukogude ametivõimud on korduvalt keeldunud talle väljasõiduviisa andmisest. Süüdistus riigi laimamise eest võib karistuseks tuua maksimaalselt kolm aastat sunnitöölaagrit.

Poola mõtleb toiduainete ratsioneerimisele

VARSSAV — Poola valitsus on teinud valmis kavad liha ja suhkru ning rasvainete ratsioneerimiseks ja tahab käesoleval nädalal kuulda selles rahva arvamist.

Poolakad ütlevad, et kuigi iseseisvad ametiühingud lubasid alustada kiiret majanduslikku ülesehitamist, pole kriis veel üle, ehkki pidevalt likvideeritakse selle põhjusi. Neid on aga rohkem ega saada valmis üleöö.

Poola president Henryky Jablonski kinnitas, et praegu Poola ühiskonnas põhjalikult arutatakse ja kaalutakse

kõiki tulevikuprobleeme ja muid reforme, mis rahvast kaitsevad uute sotsiaalsete rahutuste vastu ja kindlustavad eduka arengu.

Ratsioneerimisplaanid selguvad käesoleval nädalal, kuid nende maksmapanek pole kohene. Poola on pöördunud majandusliku abi saamiseks USA poole, soovides ligi miljard-dollarilist laenu, mida president Carteril tuleks kiiresti otsustada.

Juudid streigivad Iisraelis

TEL AVIV — 10.000 Tel Avivi töölist on sõna tõelises mõttes sulgenud linna teenindused, nõudes et linnavalitsus hakkaks töölistele palka maksma õigel ajal. Prügihunnikud on tekkinud tänavaile, liiklustulesid ei parandata, ka lasteaiad on suletud. Arstid ja halastajaõed töötavad ainult häda puhul, ka nemad nõuavad suuremat töötasu. 700 linna 10.000-st töölisest on sunnitud hädavajalikele töökohtadele.

Nalja

„Ma lugesin eile: „Kuidas elada 100 aastaseks", kas sa oled näinud, kuhu ma raamatu panin?" küsib noor abielunaine oma kaasalt.

„Ma viskasin selle ahju, sest su ema tahtis seda lugema hakata."

Sündmuste kalender

Reedel, 21. novembril kell 7.30 õ. Eesti Majas Eesti Etnograafilise Ringi Rahvusliku kunsti õhtu.

Laupäeval, 22. novembril kell 7 õ. Eesti Majas Toronto Eesti Õngitsejate ja Jahimeeste Seltsi sügispidu.

Laupäeval, 22. novembril kell 7.30 õ. Bunting Roadil St. Catharinesi Eesti Seltsi ja Soome Klubi ühine sügispidu.

Reedel, 28., laupäeval, 29. ja pühapäeval, 30. novembril Eesti Majas Arville Pusträm-Uusi kunstinäitus.

Laupäeval, 29. novembril kell 7 õ. Eesti Majas T.E.V.Ü. Eesti Vabadussõja alguse tähistamine.